

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา : ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โดย

นางสาวชลธิชา ดิษฐเกษร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กรณีศึกษา : ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม

โดย
นางสาวชลธิชา ดิษฐเกษร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**ENTREPRENEUR'S PARTICIPATION IN THE ECO-TOURISM DEVELOPMENT
A CASE STUDY OF DONWAI MARKET , NAKHON PATHOM**

By

Chonthicha Ditthakasorn

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การมีส่วนร่วม
ของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา : ตลาดคอนทวาย
จ.นครปฐม ” เสนอโดย นางสาวชลธิชา ดิษฐเกษร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
อาจารย์ ดร.สุวรรณยา ช่อเลื่อม

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ บัวห่อ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุวรรณยา ช่อเลื่อม)

...../...../.....

51601710 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม/การพัฒนา/ตลาดคอนทราสต์/แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชลธิชา ดิษฐเกษร : การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา : ตลาดคอนทราสต์ จ.นครปฐม. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : อ.ดร.สวรรยา ชื่อเล่ม. 100 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า

เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการค้าในบริเวณตลาดคอนทราสต์ จ.นครปฐม จำนวน 219 ร้านค้า วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม โดยใช้สถิติ T-test และ One way ANOVA ผลการศึกษาพบว่า

ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.93$) โดยการมีส่วนร่วม ด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$) ส่วนด้านการดำเนินการและด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$ และ $\bar{x} = 2.83$ ตามลำดับ) และด้านการริเริ่ม และด้านการวางแผน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.56$ และ $\bar{x} = 2.44$ ตามลำดับ) เมื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประกอบการร้านค้าที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ และการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาที่แตกต่างกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน   บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร   ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ .....

51601710 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORD : PARTICIPATION / DEVELOPMENT / DONWAI MARKET / ECO-TOURISM

CHONTHICHA DITTHAKASORN : ENTREPRENEUR'S PARTICIPATION IN THE ECO-TOURISM DEVELOPMENT A CASE STUDY OF DONWAI MARKET , NAKHON PATHOM. INDEPENDENT STUDY ADVISOR : SAWANYA SUELUEAM ,Ph.D.. 100 pp.

The aims of this study were to study the level of entrepreneur's participation, examine factors related to enterprisers' participation and clarify troubles or barriers in the eco-tourism development. Moreover, the benefits of this research can be useful paths to improve the participation of entrepreneurs in the future

The sample consisted of 219 enterprisers of Donwai Market in Nakhon pathom province, using questionnaires that the author created to collect the data. The available data was analyzed by t-test and One way ANOVA were used for comparing the means of enterprisers's participation on various variables

The results of this study were as follows :

In general, the entrepreneur's participation level in the eco-tourism development was moderate ($\bar{x} = 2.93$). Considering by each components of participation, the level of utilization was at a high level ($\bar{x} = 3.55$) - implementation and evaluation were at a moderate level ($\bar{x} = 3.30$ and 2.83 respectively). The rests, decision-making and planning, were the low level ($\bar{x} = 2.56$ and 2.44 respectively). When compared the enterprisers's participation level in the eco-tourism development on related factors such as sex, age, education level, monthly income, place of birth, kind of product, duration of work and receiving information about entrepreneurship development, the results displayed as a whole that the participation level of enterprisers was different but not statistically significant

---

Program of Public and Private Management Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature .....

Independent Study Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้ศึกษาต้องขอกราบ
ขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุวรรณยา ชื่อเต็ม อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ อาจารย์ ดร.วิโรจน์
เจษฎาลักษณ์ และอาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ บัวหล้า ที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำ และให้คำปรึกษาใน
แนวทางการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
ในการศึกษาครั้งนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณคุณศิริวิษั สิริวิวัชร ผู้บริหารบริษัท สิริฟู้ดส์ จำกัด ผู้จุดประกายและ
ให้โอกาสเข้าพเจ้าในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุก ๆ คน ที่คอยเป็นกำลังใจ
และให้ความช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในตลาดดอนหวาย ขอขอบคุณพ่อค้า แม่ค้า ชาว
ตลาดดอนหวายทุกท่านที่เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา
ที่ให้การสนับสนุน และให้โอกาสทางการศึกษาจนประสบความสำเร็จในการเรียนต่อระดับ
ปริญญาโทในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	4
สมมติฐานการศึกษา.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ขั้นตอนของการศึกษา.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	16
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน.....	19
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม.....	26
ข้อมูลพื้นที่ศึกษา : ตลาดดอนหวาย.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนฮวาย จ.นครปฐม.....	55
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนฮวาย จ.นครปฐม.....	59
ตอนที่ 3 ผลการทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบ การร้านค้า.....	66
ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ.....	74
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	76
สรุปผลการวิจัย.....	76
อภิปรายผล.....	78
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	90
ภาคผนวก ก สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทยและรายได้จาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.....	92
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม.....	94
ประวัติผู้วิจัย.....	100

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงค่าเฉลี่ยของข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดริมน้ำดอนหวายในแต่ละวัน.....	41
2	แสดงจำนวนร้านค้าในตลาดดอนหวายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	52
3	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	56
4	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในด้านต่าง ๆ.....	59
5	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม	60
6	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการ วางแผน.....	61
7	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการ.....	62
8	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการ รับผลประโยชน์.....	64
9	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการ ติดตามประเมินผล.....	65
10	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามเพศ.....	66
11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามอายุ.....	67
12	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามอายุ.....	67
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระดับการศึกษา.....	68
14	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระดับการศึกษา	68
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามภูมิลำเนา.....	69
16	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามภูมิลำเนา.....	69
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามประเภทของสินค้าที่ขาย.....	70
18	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามประเภทของ สินค้าที่ขาย.....	70

ตารางที่	หน้า
19	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน..... 71
20	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน. 71
21	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย..... 72
22	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระยะเวลาที่ ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย..... 72
23	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดดอนหวาย..... 73
24	ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามการรับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดดอนหวาย..... 73
25	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน..... 78
26	แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวไทยในปี 2541- 2550..... 93

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว ในฐานะที่เป็นธุรกิจบริการที่สร้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชนเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากสถิติแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย และรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (ดังภาคผนวกตารางที่ 26)

ดังนั้น ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นเหตุให้เกิดกระแสที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 ด้าน คือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กระแสความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงคาบเกี่ยวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – พ.ศ.2539) มีความผกผันและเกิดวิกฤตเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจค่อนข้างรุนแรง สืบเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – พ.ศ.2554) ทำให้รัฐบาลต้องเร่งกำหนดมาตรการในการนำเงินตราเข้าประเทศ เพื่อลดความรุนแรงของปัญหาทางเศรษฐกิจและมาตรการที่สำคัญของรัฐบาลมาตรการหนึ่ง ก็คือ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย เพื่อดึงดูดให้ชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย พร้อมกับส่งเสริมและปรับเปลี่ยนทัศนคติ ในการท่องเที่ยวของคนไทยที่นิยมเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศให้หันมาท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มากขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539: 15) โดยมาตรการดังกล่าวที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งมีนโยบายหลัก คือ ให้ประชาชนหรือชุมชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผนการจัดการ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาสำคัญที่ทำให้การพัฒนาไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนขาดการรวมพลังเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยภาครัฐมักจะเป็นผู้กำหนดนโยบายแต่ฝ่ายเดียว ประชาชนมิได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – พ.ศ.2544) จึงได้เปิดโอกาสให้ประชาชนหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่เริ่มแรก โดยเฉพาะการจัดสัมมนาความคิดเห็นจากประชาชนทุกฝ่ายทั่วประเทศ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทย ได้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหน้าที่ การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจระดับต่าง ๆ ของรัฐให้เด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ในหมวดที่ 3 มาตรา 66 ได้กล่าวไว้ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

ในปี พ.ศ.2549 จังหวัดนครปฐมได้ประกาศให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยเริ่มจากการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวขึ้น ตลอดจนคิดค้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและให้ความสำคัญกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ อารยธรรม ประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการรณรงค์และส่งเสริมให้อุรักษ์สิ่งดีงามของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาบูรณะ โบราณสถาน และโบราณวัตถุที่มีอยู่ในจังหวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพของจังหวัดให้มีความพร้อมที่จะรองรับกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดนครปฐม 2549) โดยเน้นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาระบบการผลิตในการเสริมสร้างความปลอดภัยของเกษตรอุตสาหกรรม
2. สร้างเครือข่ายการศึกษาและประสานการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมที่ปลอดภัย
3. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และการรักษาความปลอดภัย
4. การประชาสัมพันธ์และการตลาด

จากแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดนครปฐมที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม

ตลาดคอนทวาย ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดนครปฐม และมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดคอนทวายเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ ซึ่งการที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนและวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพมาประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้มาก ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตลาดต้องปรับตัวและนำไปสู่การขยายและพัฒนา เพื่อให้สามารถรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ๆ ได้ จากอดีตถึงปัจจุบันจึงได้เห็นการพัฒนาของตลาดในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของสินค้า กิจกรรมการท่องเที่ยว และธุรกิจบริการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึง การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนทวาย จังหวัดนครปฐม โดยสาเหตุที่เลือกศึกษาผู้ประกอบการร้านค้า เนื่องจากผู้ประกอบการร้านค้าเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดคอนทวายมากที่สุด และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ และเป็นข้อมูลในการพัฒนาตลาดต่อไป

2. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดคอนทวาย จ.นครปฐม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดคอนทวาย จ.นครปฐม

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดคอนทวาย จ.นครปฐม และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย และการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดดอนหวาย

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

4. สมมติฐานการศึกษา

4.1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย แตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนา

4.2 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย แตกต่างกันไปตามประเภทของสินค้าที่ขาย

4.3 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย แตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย

4.4 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย แตกต่างกันไปตามการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา

5. ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย โดยได้กำหนดขอบเขตในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

ตลาดดอนหวาย ตำบลบางกระทึก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติศึกษา ตลาดคอนฮวาย จังหวัดนครปฐม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาตลาดและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตเชิงประชากร

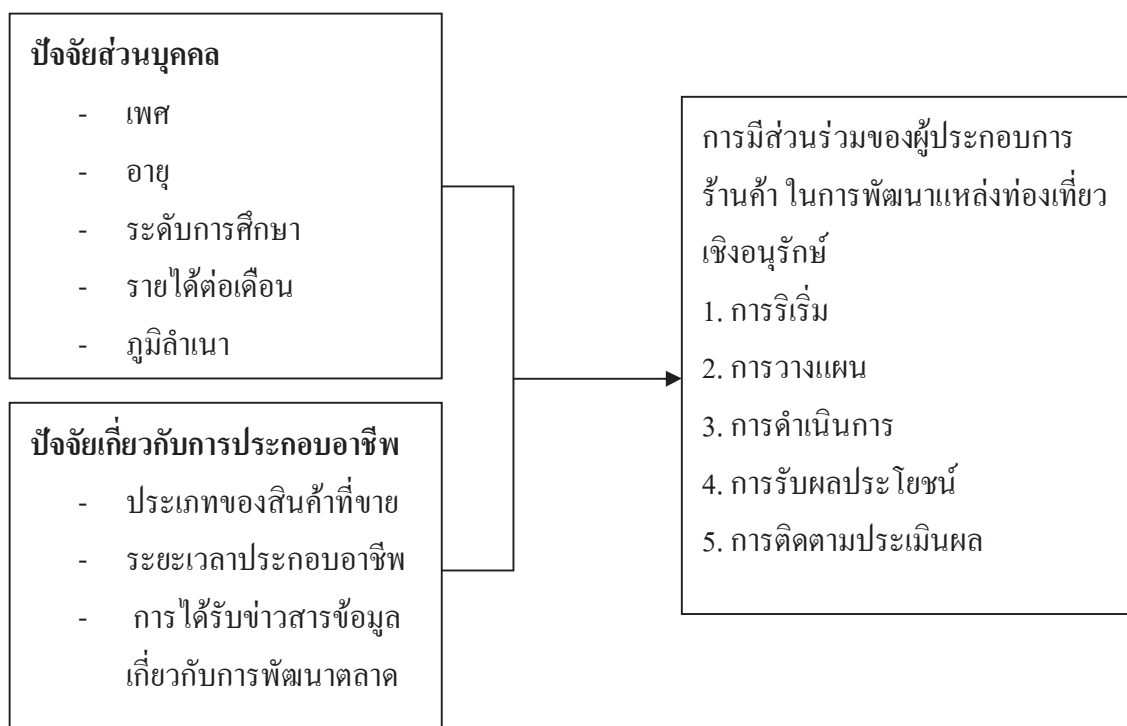
ศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณตลาดคอนฮวาย ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตเชิงเวลา

ดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2552 – เดือนธันวาคม พ.ศ.2553 รวมระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน โดยเก็บและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิช่วงเดือน สิงหาคม – กันยายน พ.ศ.2553

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

7. ขั้นตอนของการศึกษา

- 7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา
- 7.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
- 7.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 7.4 การสรุปผลการศึกษา
- 7.5 การเสนอแนะ

8. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

8.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมนั้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อร่วมกันเสนอความคิดเห็น การร่วมปฏิบัติกิจกรรม การร่วมลงทุน การติดตามและหรือประเมินผล ก่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน ส่งผลให้การเนนกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามแผนงานหรือการที่ได้กำหนดไว้ (สภคสุข ตีละบุตร 2543:10)

8.2 การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับของความต้องการด้วย

8.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

8.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

8.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

8.6 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือ

กระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด (บันฑิต อ่อนคำ อ้างถึงใน ทศพล กฤตยพิสิฐ 2538:13)

8.7 การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุง การดูแลรักษา และเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดี ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน และเป็นไปใน ทิศทางที่ต้องการ เพื่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี โดยความร่วมมือของประชาชนภายใน ชุมชน (นดา คำรหัสเลิศ 2542 :16)

8.8 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง ตลาดคอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม

8.9 ผู้ประกอบการร้านค้า หมายถึง ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ในบริเวณ ตลาดคอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

8.10 ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาด หมายถึง ระยะเวลาที่เริ่มค้าขายที่ ตลาดคอนหวายจนถึงปัจจุบัน

8.11 ประเภทของสินค้า หมายถึง ชนิดของสินค้าที่นำมาขายในตลาดคอนหวาย เช่น ขายผัก/ผลไม้ ร้านขนมหวาย เสื้อผ้า ของที่ระลึก แพ้ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม บริการนำ

เที่ยว เป็นต้น

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้เกิดมาตรการการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศึกษา ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม

9.2 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นเครื่องมือที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของการมี ส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศึกษา ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม

9.3 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา และนำ ข้อเสนอแนะที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศึกษา ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม ได้

9.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ แก้ไข ปรับปรุง และดำเนินงานพัฒนาและปรับปรุงตลาดคอนหวาย และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมให้กับผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม” ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
  - 1.1 นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
  - 1.2 แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
  - 1.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
  - 1.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  - 2.1 นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  - 2.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  - 2.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  - 2.4 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
  - 3.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน
  - 3.2 ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน
  - 3.3 แนวความคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
  - 4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
  - 4.2 ลักษณะและรูปแบบของกระบวนการการมีส่วนร่วม
  - 4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
5. ข้อมูลพื้นที่ศึกษา : ตลาดดอนหวาย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.1 นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมี การใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism Biotourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดาได้ให้ คำจำกัดความของการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนอง ความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย" โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการภายใต้ จิตจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องชี้ให้เห็นว่า ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย 2539) สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มี บุคคลหรือองค์กรต่างๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและ ได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ที่สำคัญมีดังนี้

Ceballos Lascurain (1991) ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการ รบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และ เพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏใน แหล่งธรรมชาติ เหล่านั้น"

Elizabeth Boo (1991) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การท่องเที่ยว แบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อ การอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้อง ดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาและ สร้างจิตสำนึก ด้านสิ่งแวดล้อม"

The Ecotourism Society (1991) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การ เดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของ ระบบนิเวศและใน

ขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น"

Western (1993) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ The Ecotourism Society ให้สั้นและกะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นคือ "การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น"

The Commonwealth Department of Tourism (1994) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้น หมายถึง การป็นผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เสรี เวชบุษกร (2538) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย

จากการให้ความหมายและคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาพอจะสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อ รบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

1.2 แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงแนวคิด ที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature-based) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น (identical or unique) และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น

2. เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ (responsibly travel) และมีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable management) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ค่อนข้างต่ำ (no or low impact) และช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning) และการให้การศึกษา (education) เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ความประทับใจ (appreciation) และประสบการณ์ (experience) ที่มีคุณค่า ซึ่งจะสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องทางด้านการอนุรักษ์ ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ในภาคบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (local benefit) มากกว่าการท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันที่เรียกว่า conventional tourism ซึ่งมักจะเป็น การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะใหญ่ๆ (mass tourism) ที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ มักจะตกอยู่กับผู้ประกอบการ หรือบริษัทนำเที่ยวเท่านั้น

วรรณพร วนิชชาบุตร (2541:5) กล่าวว่า จากรูปแบบการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันเป็นจำนวนมาๆ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา มีนักวิชาการหลากหลายได้แสดงความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ในเชิงอนุรักษ์นั้น ควรจะมีหลักการต่าง ๆ ที่สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะป็นน้ำเสีย ขยะ ตลอดจนการคมนาคม

2. ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวแก่ทรัพยากร ชุมชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งของรายได้ควรย้อนไปสู่การอนุรักษ์

3. การจัดประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวเป็นการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้าน คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

4. ในการสร้างหรือการจัดการใด ๆ ควรยอมรับในข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะที่เป็นอยู่หากมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง ควรเป็นไปเพื่อให้ทัศนียภาพของท้องถิ่นดีขึ้นตลอดจนการลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวก็เป็นไปเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น ไม่พึ่งพาการลงทุนของต่างชาติซึ่งเป็นการลดการไหลออกของรายได้ไปยังต่างประเทศ

5. ในการวางแผน ตัดสินใจและดำเนินงานตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด มิใช่เป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยวและให้บุคคลภายนอกมาคิดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะจะไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

6. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน หรือไม่เพียงใด การทำธุรกิจโดยมุ่งทำกำไรสูงสุดในระยะสั้นเป็นการทวบหม้อข้าวตัวเอง อย่างไรก็ตามบริษัทนำเที่ยวก็สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ยาวนาน ถ้ามีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้องเหมาะสม นับตั้งแต่การใช้จ่ายที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ การมีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมของแหล่งการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง การให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่เป็นจุดหมายปลายทางก่อนที่จะไปถึงทั้งในรูปของภาพยนตร์ในเครื่องบิน เทปบันทึกเสียง และเอกสารเผยแพร่

7. มีการจัดการและควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยว ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่เกินความสามารถของชุมชนในท้องถิ่น และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ อีกทั้งมีนักท่องเที่ยวสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ไม่ใช่มีเฉพาะฤดูกาล เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแนวใหม่นั้นเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของธุรกิจการท่องเที่ยวในระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีผลกระทบทางลบน้อยที่สุด และท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างยุติธรรม มิใช่เป็นเพียงเป้าหมายที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาตัดดวงเอาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวเช่นที่ผ่านมาในอดีต

1.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดร.ชนิ เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2539) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วการวางแผนการท่องเที่ยวซึ่งรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (natural resource tourism)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศ (first hand ecosystem) และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ จึงมักปรากฏอยู่ในพื้นที่พื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ว่าเป็นแหล่งที่มีจุดเด่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ

นักท่องเที่ยว (nature attractions) และตัดขาดจากโลกภายนอก (solitude) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ได้สัมผัสที่บ้าน นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่า หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะมีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ความดึงดูดใจ เหล่านี้นี้อาจเป็นความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ดังนั้นสภาพทรัพยากรจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ความดึงดูดใจในทรัพยากรแล้ว ในบางพื้นที่ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายถึงรวมถึงศักยภาพในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย โดยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (nature destination) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural destination) ซึ่งรวมเอาแหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (historical, archaeological and regions destination) และแหล่งท่องเที่ยวศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี (art, culture and traditional destinations) เข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้น หากมองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจัดได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเป็นวัตถุประสงค์ประเภทใช้แล้วไม่หมดไป หรือสูญหายหากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การ ปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยว ยังประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนโดยไม่เสื่อมโทรมลงไป ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบที่จะรองรับได้ (carrying capacity)

2. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2540) ระบุว่านักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวแบบหัวกระทิ (hard-core nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะ ที่เที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน (dedicated nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปที่สถานที่เที่ยวเฉพาะ โดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (mainstream nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลกๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน เช่น ไปเยือนลุ่มน้ำอะเมซอน (Amazon) อุทยานกอริลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่นๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (casual nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนได้เลือกไป

นักท่องเที่ยวงานวิจัย ตามที่ Green (1991 อ้างถึงใน วรณพร วณิชชานุกร 2541 :4) ได้รายงานรายละเอียดเกี่ยวกับ นักท่องเที่ยวงานวิจัยและกิจกรรมที่ควรจะทำมีดังนี้

1. เป็นผู้รักษาธรรมชาติหรือนักสิ่งแวดล้อม ควรเป็นผู้ที่พักอยู่ในแคมป์ได้โดยไม่ต้องใช้ถ้วยกระดาษ ไม่ใช้ผ้าปูพื้นพลาสติกเพียงครั้งเดียวแล้วทิ้ง และไม่ดื่มโคคาโคล่าเป็นลั ง ๆ อย่างไม่รู้ค่าตามนักท่องเที่ยวงานวิจัยทุกคนก็มิได้มีมาตรฐานเดียวกันหมด จึงมีการแบ่งนักท่องเที่ยวงานวิจัยออกเป็นกลุ่มคร่าว ๆ ได้ดังนี้

2. นักท่องเที่ยวงานวิจัยแบบสมบุกสมบัน จะเป็นกลุ่มหนุ่ม-สาว ไปจนถึงวัยกลางคน ชอบท่องเที่ยวคนเดียวหรือกลุ่มเล็ก ๆ มาจากองค์กรอิสระ พักโรงแรมราคาถูก ใช้รถประจำทาง รับประทานอาหารพื้นเมือง ชอบกีฬาและการท่องเที่ยวแบบผจญภัย

3. นักท่องเที่ยวงานวิจัยแบบสบาย ๆ มักจะเป็นกลุ่มคนวัยกลางคน ชอบเดินทางเป็นกลุ่มจัดโดยบริษัทนำเที่ยว พักโรงแรม 3 ดาว และ 5 ดาว ชอบใช้แท็กซี่ รับประทานอาหารให้ห้องหรูหราร้านอาหารท่องเที่ยวแบบธรรมชาติและซาฟารี

4. นักท่องเที่ยวงานวิจัยที่มีความสนใจเฉพาะเรื่อง เป็นกลุ่มคนตั้งแต่หนุ่ม-สาว ไปจนถึงผู้สูงอายุ ชอบเดินทางคนเดียว ชอบการท่องเที่ยวแบบอิสระและมีความสนใจเฉพาะทางไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่พัก ใช้จ่ายยานพาหนะ หรือรับประทานอาหารอะไรก็ได้ มีความสนใจงานอดิเรก และการสำรวจทางวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวงานวิจัยว่า จะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ธรรมชาติ

3. การตลาด

การตลาดนับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยว โดยเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในเชิงการตลาดจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีลักษณะอย่างไร โดยการให้ข้อมูลและสิ่งที คาดหวังจากการท่องเที่ยว (expectation) อย่างถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสม กับความสนใจ และ

ตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่ และสามารถยอมรับกฎ หรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการตลาดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเลือกสรรประเภทและคุณภาพของนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ (qualitative tourism) มากกว่าการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ (quantitative tourism) อันจะเป็นหนทาง นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนใหญ่งานด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ดร.รชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เขษฐุมาส 2539)

4. การบริการ

การท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จำเป็นต่อการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นต้องการบริการที่เน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร และการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นท้องถิ่น เช่น บริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในภาคบริการ ซึ่งได้แก่ การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ecolodge) เป็นมีคฤหาสน์ที่นำทางในการเดินป่า เป็นต้น

1.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยว

อุดม เขยทิวศ์ และคณะ (2548: 76-80) กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่ามีผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. **ผลกระทบต่อสังคม** การพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในสังคม ทั้งในด้านการสร้างสรรค์ ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความเสื่อมถอยของชุมชนได้เช่นกัน
2. **ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ** การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เพิ่มให้แก่ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็ทำให้สินค้าและบริการ ค่าครองชีพต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นสูงขึ้น การลงทุนด้านการก่อสร้างจะมีผลให้ชาวนา ชาวไร่ หันมาหาแรงงานที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า เป็นผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการด้วย ราคาผลผลิตจึงสูงขึ้น การป้องกันผลกระทบด้านนี้จะได้โดยการกำหนดให้มีแผนส่งเสริมด้านการศึกษา และฝึกอบรมให้ประชากรในท้องถิ่นนั้น สามารถประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. **ผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม** นอกจากผลกระทบต่อสังคมดังกล่าวแล้ว การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. **ผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ** การเดินทางกับการใช้ยานพาหนะประเภทต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นยานพาหนะประเภทใดล้วนมีส่วนส่งเสริมสภาวะอากาศเป็นพิษทั้งสิ้น และจะส่งผลกระทบต่อชุมชนเมืองมากกว่าชุมชนในชนบท

5. **ผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำ** เมื่อมีการปล่อยของเสียลงไปตามร่องน้ำ ลำธาร สาธารณะหรือทะเลมากเกินไปธรรมชาติจะสร้างความสมดุลได้ น้ำบริเวณนั้นจะกลายเป็นน้ำเน่าเสีย ซึ่งมักเกิดกับแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ริมทะเล หรือชุมชนริมแม่น้ำ ซึ่งประสบปัญหาจากมลภาวะเป็นพิษของน้ำ

6. **ผลกระทบต่อพืชพันธุ์ไม้** แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในโลกที่มีชื่อเสียงในเรื่องพืชพรรณ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาอย่างมากมายในบริเวณดังกล่าวในช่วงฤดูการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ต้นไม้ ต้นกล้าในบริเวณนั้นได้

7. **ผลกระทบต่อสัตว์ป่า** โดยการล่าสัตว์ซึ่งมีมานานแล้ว แม้ปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมกันอยู่หลาย ๆ ประเทศมีกฎหมาย อนุญาตให้ล่าสัตว์เป็นเกมกีฬาได้ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ ฯลฯ หรือบางแห่งไม่ให้ล่าสัตว์ แต่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวขับรถเล่นเข้าไปในทุ่งหญ้าที่มีฝูงสัตว์อยู่ได้ (ท่องเที่ยวแบบซาฟารี) ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดผลเสียต่อสัตว์ป่า ทั้งในแง่ของจำนวนที่ลดลงและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง การสูญเสียพันธุ์ของสัตว์บางชนิด (ขาดที่อยู่อาศัย-ขาดอาหาร-ตาย) บางท้องถิ่นนักท่องเที่ยวเข้าไปตั้งค่ายพักแรมแล้วทิ้งเศษอาหารไว้เมื่อสัตว์มาคุ้ยเขี่ยอาหารและทำอันตรายมนุษย์ก็จะถูกฆ่าทิ้งเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

8. **ผลกระทบต่อธรณีวิทยา** หากจะเปรียบเทียบผลกระทบด้านอื่นแล้ว ลักษณะทางธรณีวิทยาอาจได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวน้อยกว่าด้านอื่น แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกายภาพ และจะส่งผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพและความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาไปเป็นเวลานานนับสิบปีกว่าจะแก้ไขปรับปรุงให้เป็นเช่นเดิม หรือไม่สามรถกำหนดระยะเวลาได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT)

2.1 นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (2540 อ้างถึงใน พจนานุกรม 2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่ากล่าวคือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สินธุ์ สโรบล (2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่า เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในประเด็นสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ไยท้องถิ่นทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น

พจนาน สวนศรี (2546) ได้มีความเห็นว่าเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน และมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง

จากการให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน พอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ การท่องเที่ยวโดยผู้ที่อยู่ในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเอง โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชน และใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด

2.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนาน สวนศรี (2546) ได้อธิบายองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าประกอบด้วย

1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. องค์กรชุมชน

ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลาย

ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. การจัดการ

มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. การเรียนรู้

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2546) ได้ให้ความเห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งผู้ที่จะนำแนวความคิดนี้ไปปฏิบัติควรต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องหลัง ความคิด หลักการ ความหมายและองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product) ซึ่งเมื่อถูกผลิตขึ้นแล้วจะหมุนไปตามกลไกการตลาดและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หากแต่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการพัฒนาชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ โดยการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น จากนั้นได้เสนอหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism Principles) เพื่อเป็นการช่วยให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจของตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมของท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

2.4 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วีระพล ทองมา (2547:17-22) กล่าวว่า ทุกอย่างที่ได้ดำเนินการย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ตั้งอยู่ สิ่งแวดล้อมโดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ได้แก่

1. ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม วัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิใจ ในความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

2. ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น จากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคืออาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป

ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชนจะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชนคือ การรักถิ่นและหวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา บรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลักของชุมชน โดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการทำงานที่ปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

3.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

บุญศรี และมนตรี (2525:44) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนาชุมชน” (Community Development) ในทางวิชาการโดยแยกคำว่า “พัฒนา” (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อันเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคน และสภาพแวดล้อมจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่ง ซึ่งดีขึ้นกว่าเดิม และ “ชุมชน” คือกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ย่าน บาง หรือคุ้ม อันหมายความว่าถึงคนบวกพื้นที่ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรม และแนวความคิดความเชื่อถือ และความสนใจร่วมกัน ความสัมพันธ์กันของคนในอาณาบริเวณนั้นด้วย โดยสรุปแล้วองค์ประกอบของชุมชนจะต้องมี

1. คน (People)
2. อาณาบริเวณ (Area)
3. ความสนใจร่วมกัน (Common Interest)
4. การปฏิบัติต่อกัน (Interaction)
5. ความสัมพันธ์กันของสมาชิก (Relationship)

เมื่อรวมคำพัฒนา กับชุมชนเข้าด้วยกัน เป็นพัฒนาชุมชนแล้วจะมีความหมายว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ให้เจริญก้าวหน้าขึ้นทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ โดยความร่วมมือกันของคนในชุมชนนั่นเอง และโดยความร่วมมือของคนนอกชุมชนถ้าหากจำเป็น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523:10) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน ว่าคือ การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ดีงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนา ที่ดีงามหรือเจริญ) กล่าวคือ เป็นการจงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้

องค์การบริหารวิเทศกิจของสหรัฐอเมริกา (AID อ้างถึงใน บุญศรี และมนตรี 2525:46) ได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้ “การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการแห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันวางแผนและลงมือกระทำการเอง กำหนดว่ากลุ่มของตนและแต่ละบุคคลมีความต้องการอย่างไร และแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างไรบ้าง แล้วจัดทำแผนการของกลุ่มและของแต่ละคน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้น ดำเนินการตามแผนเหล่านี้โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนเองอย่างมากที่สุด และถ้าจำเป็นอาจขอความช่วยเหลือทั้งด้านบริการและวัสดุ จากองค์การของรัฐบาลและเอกชนที่อยู่นอกชุมชน”

กรมพัฒนาชุมชน (มปป:77) ได้แยกคำว่า “พัฒนาชุมชน” ออกเป็น 2 คำ คือ

“พัฒนา” (Development) หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (Change for the better)

“ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดไปในทางเดียวกันและสามารถรวมกำลังกันดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้

“พัฒนาชุมชน” จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นทุก ๆ ด้าน นั่นคือจะต้องพัฒนาคน กลุ่มชน สิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุ หรือสาธารณสมบัติ และพัฒนาภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคมควบคู่ไปด้วยกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 178-180) ได้กล่าวถึงการพัฒนาและการพัฒนาชุมชนไว้ว่า “การพัฒนา หมายถึง ความเจริญ การรอกงาม การเติบโตเต็มที่” โดยเห็นว่า การพัฒนาชุมชนของประชาชนต้องเกิดจากประชาชนภายในชุมชนนั้น ๆ เป็นผู้ก่อนขึ้น โดยประชาชนเป็นเจ้าของโครงการพัฒนาเช่นเดียวกับทางราชการ ซึ่งเท่ากับเป็นการระดมประชาชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้กระแสน้ำแห่งการพัฒนาแข็งแกร่ง กว้างขวางทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะในงานพัฒนาใด ๆ ก็ตาม จะประสบผลสำเร็จได้มากที่สุดน่าจะมาจากการพัฒนาที่ประชาชนเปลี่ยนฐานะจากการเป็นผู้ถูกพัฒนามาเป็นผู้กระทำการพัฒนาเสียเอง

การพัฒนาชุมชนจะประสบผลเป็นที่น่าพอใจนั้น จะต้องเกิดจากการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนด้วย ซึ่ง ขอบ เข้มกลัด (2525:13) เห็นว่า “การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาคนด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งหมายถึง รวมถึง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความรู้สำนึกคิด ทักษะคติ บุคลิกภาพ ความชำนาญ ฯลฯ เนื่องจากคนต้องอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่คนสร้างขึ้น ไม่อาจจะแยกคนออกจากสิ่งแวดล้อมได้ และการที่จะไปพัฒนาคนเพียงอย่างเดียวก็ทำไม่ได้ ยากจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนทางสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมมาเป็นอุปกรณ์ไปสู่การพัฒนาคน”

จากการให้ความหมายและคำจำกัดความของการพัฒนาชุมชน ผู้ศึกษาพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการทางสังคมในการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการพัฒนานั้น หมายถึงรวมถึงทั้ง คน จิตใจ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ด้วย โดยความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการของชุมชน

3.2 ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523:12) ได้กล่าวว่า เราอาจสกัดเอาลักษณะของการพัฒนาชุมชนออกมาได้จากคำจำกัดความที่เรายึดถือ จากลักษณะเหล่านี้เองจะทำให้เราเห็นว่ารายละเอียดอันยืดเยื้อเหล่านั้นอันที่จริงไม่มีความจำเป็นต้องมากกล่าวไว้ เพราะสิ่งเหล่านี้แฝงอยู่แล้วในคำจำกัดความสั้น ๆ ของเรา ลักษณะเหล่านี้ คือ

1. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จิตใจหรือตั้งใจก่อให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ก่อขึ้น มนุษย์ในที่นี้ก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นสมาชิกของชุมชนเท่านั้น แต่อาจเป็นบุคคลภายนอกก็ได้

2. ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย(จุดหมายหรือทิศทาง) กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนจะต้องระบุเป้าหมายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา ครอบครัว สาธารณสุข เป็นต้น มีเป้าหมายอย่างไร การกำหนดเป้าหมาย จะกระทำเป็นอัตราเพิ่มรายได้ อัตราการเกิด จำนวนการใช้ส้วมซึม หรือจะบรรยายเป็นลายลักษณ์อักษรก็ย่อมได้ทั้งสิ้น

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนการหรือโครงการ นั่นคือ ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่จะเป็นการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องมีการวางแผนหรือโครงการสำหรับดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

4. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วม หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (People Participation)

5. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการควบคุมการเปลี่ยนแปลง สานิตย์ บุญชู (2527:5) กล่าวว่า การพัฒนาที่เรากำลังต้องการใช้ในชุมชนนั้น ควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ควรจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้น สำหรับคนส่วนใหญ่ของชุมชน
2. ควรจะเป็นอันตรายต่อคนในชุมชนน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คนในชุมชน

3. อย่างน้อยที่สุดควรจะสนองตอบความต้องการพื้นฐาน หรือความต้องการจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต

4. ควรจะสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน
5. ควรจะกระตุ้นให้คนในชุมชนรู้จักช่วยเหลือตนเอง
6. ควรจะนำมาซึ่งการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
7. ควรจะไม่ใช่ทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดยิ่งขึ้นว่า การพัฒนาชุมชนคืออะไร ทวี ทิมจำ (2528:11-12) จึงได้รวบรวมลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

1. เป็นงานที่ประชาชนผู้ริเริ่มเองหรือบุคคลภายนอก เช่น ข้าราชการของรัฐมากระตุ้นช่วยให้ประชาชนมีการริเริ่ม

2. เป็นงานที่ยึดหลักการช่วยตัวเอง กล่าวคือ พยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของคนในชุมชน จะเป็นหมู่บ้านที่ดี ตำบลที่ดี มีความ

สะดวกสบาย กินดี อยู่ดี มีความสุข เช่นเดียวหรือคล้ายกับชุมชนที่เจริญแล้วทั้งหลาย หากจะมีการช่วยเหลือจากภายนอก

3. เป็นงานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพคนให้ดีขึ้น โดยใช้การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ เป็นการนำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ “ทั้งนี้เพราะเราหวังจะมีชุมชนหรือหมู่บ้านที่ดีก่อนที่จะมีชาวบ้านที่ดีข้อมไม่ได้” เราจะเห็นได้ว่า เมื่อคนมีคุณภาพดี ก็เป็นคนฉลาดเฉลียวแล้ว การพัฒนาอย่างอื่น เช่น วัตถุก็ข้อมจะเกิดตามมา และความเจริญเหล่านั้นจะมีความยั่งยืนถาวรด้วย

4. เป็นงานที่ใช้วิธีการให้การศึกษาและจัดระเบียบชุมชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ การพัฒนาคน นั่นคือจะต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ให้ทราบชีวิตจิตใจ ทราบสภาพท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม องค์กร สถาบัน ปัญหาและอุปสรรค ความต้องการ ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนนั้น แล้วดำเนินการแก้ปัญหาอุปสรรค หรือสนองความต้องการโดยวิธีให้การศึกษาแก่ประชาชนในทุกโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อให้เขาได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของเขา ตลอดจนวิธีการจัดระเบียบชุมชน การทำงานเป็นกลุ่มกัน ดำเนินการอันจะเป็นทางให้เขาได้ทราบอย่างถ่องแท้ซาบซึ้ง สามารถที่จะแก้ปัญหาประเภทนั้น หากจะมีเกิดขึ้นอีกได้เอง และแม้ปัญหาลักษณะอื่น ก็สามารถเอาความรู้ที่ได้รับนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนั้นแล้ว ความรู้เหล่านี้ยังจะช่วยให้เขาสามารถรู้วิธีที่จะบำรุงรักษาสิ่งที่พวกเขาได้สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วย น้ำมือของเขาเอง อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

5. เป็นงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแผน (Planned Changed) แม้ว่าความเจริญก้าวหน้าทุกชนิดข้อมจะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงทุกชนิดไม่จำเป็นจะต้องเป็นความก้าวหน้าเสมอไป งานพัฒนาชุมชนมีลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่มุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบ และทิศทางที่ได้กำหนดไว้แล้วไม่ใช่ปล่อยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยถากรรม ทั้งนี้โดยยึดถือสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นหลัก นั่นคือสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นแนวทางในการวางแผนเปลี่ยนแปลง

6. เป็นงานที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของประชาชนว่าจะสามารถช่วยตนเองและพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถได้ เมื่อใช้วิธีที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

7. เป็นงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานนั้น คือถือว่าชาวบ้านทุกคนข้อมมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย และงานพัฒนาชุมชนจะไม่เลือกที่รักมักที่ชัง แต่จะทำงานกับคนและกลุ่มคนทุกเพศ ทุกชั้นวรรณะ โดยเท่าเทียมกัน

8. เป็นงานที่มีความเชื่อถือความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พยายามที่จะนำเอาความรู้ความคิด ตลอดจนผลของความเจริญทางด้านดังกล่าวมาแล้ว มาเผยแพร่และใช้กับคนที่ต้องการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีความรู้และนำไปปฏิบัติ

9. เป็นงานที่มุ่งก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม โดยให้ทุกคนในสังคมได้มีชีวิตความเป็นอยู่ การศึกษา มีความเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2534:39) ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญว่ามี 5 ลักษณะ คือ

1. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จิตใจหรือตั้งใจก่อให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนมิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ก่อขึ้น โดยมนุษย์ในที่นี้อาจเป็นสมาชิกในชุมชนหรือบุคคลภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้อง

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย หรือมีจุดหมายและทิศทางที่ชัดเจน

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนหรือโครงการ โดยแผนหรือโครงการนี้อาจกำหนดระยะเวลาสั้นยาวตามความต้องการ เช่น 1 ปี 2 ปี 3 ปี หรือ 5 ปี เป็นต้น ซึ่งแผนการนี้จะเป็นแนวทางในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี

4. การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วม หรือกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (people participation) ที่เป็นเช่นนั้น เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ประชาชนจงใจก่อขึ้น จึงจำเป็นที่ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชนนั่นเอง

5. การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการควบคุมการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะงานพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีแผนหรือโครงการสำหรับเป็นแนวทาง ซึ่งก็เป็นการแสดงว่างานนี้ต้องมีการควบคุมการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้างและเปลี่ยนแปลงเร็วช้าเพียงใด รวมทั้งการควบคุมในการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างได้ดุลระหว่างด้านต่าง ๆ นั่นเอง

3.3 แนวความคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 182) ได้กล่าวถึง แนวความคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชนว่า คือ “การช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้” (Help the people to help themselves or Aided self-help) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนา คือ “ประชาชนจะต้องช่วยกันร่วมมือ ในการเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเองมิใช่เป็นแต่เพียงผู้รับการพัฒนาเท่านั้น ทั้งนี้เพราะผู้กระทำการพัฒนาเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงจากการพัฒนา คือ พัฒนาตนเองไปด้วย นอกเหนือไปจากการทำให้เกิดการพัฒนาอย่างกว้างขวางในชุมชนขึ้น”

สำหรับ นิรุติ ไชยกุล (2522:25) ได้เสนอแนวความคิดมูลฐานของการพัฒนาชุมชน ซึ่งจำแนกออกได้ 3 ประการ คือ

1. การช่วยตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องคิดช่วยตนเองก่อนในการพัฒนาชุมชน หรือ ท้องถิ่นของตนทั้งในรูปแบบ แรงงาน วัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน รัฐบาลจะให้การสนับสนุนทางวิชาการและ เงินพอสมควร ถ้าหากเกินขีดความสามารถของประชาชนในท้องถิ่น

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบ โดยที่ปัญหาสังคมชนบทมี ขอบเขตกว้างขวาง และปัญหาหนึ่ง ๆ มักจะเชื่อมโยงไปยังปัญหาอื่น ๆ เสมอ ซึ่งไม่อาจแก้ไขด้วย วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องดำเนินการแก้ไขโดย วิธีการต่าง ๆ กัน และเข้าดำเนินการแก้ไขทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพร้อมกันไปในรูปแบบของ โครงการหรือแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศ หมายความว่า กิจกรรมด้านการพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชน ในชนบทจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญ และเป็นรากฐานที่ค้ำจุนนโยบายของชาติ การ สนับสนุนที่ได้รับนี้ ก็คือ การสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านวัสดุและกำลังคน บุญศรี และ มนตรี(2525:51) ได้กล่าวว่า ในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่

เท่าเทียมกันของคนในสังคมดังกล่าว อาศัยแนวความคิดพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. การดำเนินงานต้องอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือ ร่วมใจกันของประชาชนกับ รัฐบาล (Partnership)

2. ความเจริญของชุมชนหรือหมู่บ้านจะต้องเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง (Desired Pattern) คือเป็นไปในแนวทางที่สังคมต้องการ

3. ความเจริญก้าวหน้าของชุมชนหรือหมู่บ้านโดยวิธีการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้อง เป็นความเจริญในอัตราเร่ง (Accelerated Rate)

4. ขบวนการของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหรือในหมู่บ้านทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและการเมืองการปกครอง จะต้องเป็นไปตาม หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบและหลายวิธีการ จึงทำให้ยากแก่การให้นิยามความหมายได้อย่างครอบคลุม นักวิชาการหลายท่านได้พยายามให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายประการ ซึ่งแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530: 61) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้ามาเพราะการหวังรางวัลตอบแทน และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2538 :19) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือการให้ประชาชน เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผิดชอบประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

เสถียร เหลืองอร่าม (2526 : 139) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ การที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกลุ่มด้วยจิตใจ มีส่วนในการสนับสนุน ริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม

ชมนาท รัตนมณี และคณะ (2548 : 21) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการแสดงออกของประชาชนในลักษณะต่าง ๆ ที่มีต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือนำไปสู่การส่งเสริมและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ได้แก่ ร่วมศึกษาสภาพปัญหา ร่วมวางแผนพัฒนา ร่วมดำเนินการพัฒนาร่วมอุทิศสิ่งของและทุนทรัพย์ และร่วมประเมินผลโครงการ

องค์การสหประชาชาติ (United Nation 1978 อ้างถึงใน ปฤษญา บุญเจือ 2536) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาว่า คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมด้วยความสมัครใจควรเป็นไปในลักษณะของ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคน และระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

องค์การอนามัยโลก (WHO 1978 อ้างถึงใน เพ็ญศรี รัตนะ 2536) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่เป็นความร่วมมือ (partnership) ระหว่างรัฐบาลและชุมชน ในการวางแผนดำเนินงานและให้บริการกิจกรรมสาธารณสุข ซึ่งจะทำให้ประชาชนพึ่งตนเองและสามารถควบคุมสถาบัน และเทคโนโลยีของการสาธารณสุขมูลฐานได้”

เกียรติศักดิ์ เรื่องทองดี (2536 : 14) อธิบายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ และกิจกรรมในชุมชน รวมทั้งร่วมปฏิบัติงานในรูปแบบของการบริจาคเงิน แรงงาน วัสดุ สิ่งของและร่วมติดตามผล

อรพินท์ สพอิชชัย (2538:2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในเชิงพัฒนาชนบทว่าหมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในชุมชนหรือประชาชนในการที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาของภาครัฐ เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง

William (1976 อ้างถึงใน วันเพ็ญ วอกลาง 2534:14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับใช้วิทยากรที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Cohen และ Uphoff (1981:6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 117) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย” นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมี

ส่วนร่วม ได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถึงบุคคลสำคัญ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร ส่วนความเกรงใจที่จะมีต่อบุคคลที่เราเคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้งยังมีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ

สุเมธ ทราชแก้ว (2536 : 15) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือ และรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่ม หรือองค์กรรองรับประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

จากการให้ความหมายและคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ศึกษาพอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในชุมชน ด้วยความสมัครใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงาน จากกิจกรรมหรือโครงการที่ร่วมกันทำ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

4.2 ลักษณะและรูปแบบของกระบวนการการมีส่วนร่วม

วันเพ็ญ วอกลาง (2534 : 12) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมเสนอปัญหา
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา
5. การมีส่วนร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ
6. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533) ได้ให้มิติของการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบคือ

1. ร่วมตัดสินใจ
2. ร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ
3. ร่วมได้รับผลประโยชน์
4. ร่วมประเมินผล

พีรพล ไชยพงศ์ (2539:10) ได้อธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

องค์การอนามัยโลก (WHO/UNICEF 1978:41-49) ได้เสนอว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญคือการตัดสินใจด้วยตนเอง
2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ และบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงิน
3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) โดยประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม
4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวในสังคม หรือวัตถุก็ได้

สหประชาชาติ (United Nation 1981 อ้างถึงใน เรื่องแสง ทองสุขแสงเจริญ 2542 :16) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งเป็นโดยการอาสาสมัครหรือรวมตัวกันเองขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่มิได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coerced) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลในทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2539) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องดังต่อไปนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
5. ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และทุนตามขีดความสามารถ รวมทั้งการควบคุม ติดตาม ประเมินผล

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1979 อ้างถึงใน เพ็ญศรี รัตนะ 2536) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่ออธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบ (ชนิด) ของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่ม การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 6-7) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงลดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

คัมภีร์ ดันเศถียร (2537 : 14) ได้สรุปถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ลักษณะใหญ่ ๆ อันได้แก่ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ขั้นตอนในการตัดสินใจในการดำเนินงานในผลประโยชน์ และในการประเมินผล ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดที่ประกอบด้วยการริเริ่มนั่นเอง

บัณฑิต อ่อนคำ (อ้างถึงใน ทศพล กฤตยพิสิฐ 2538 :13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

อภิญญา กังสนารักษ์ (2544:14-15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

อลิน รพีพัฒน์ (2547:49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบของกระบวนการการมีส่วนร่วมทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากในด้านของรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในประเมินผล

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวย หรือมีส่วนผลักดันให้ประชาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยปัจจัยที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ (ไพบุลย์ เจริญทรัพย์ 2534 : 39)

1. ด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ด้านประชาชน โดยประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเริ่มกิจกรรมของตนเอง

3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่าง ๆ เช่น เทคนิควิทยาการ ข้อมูลข่าวสาร การประสานงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2530 : 183) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้

1. ความศรัทธา ที่มีต่อความเชื่อถือของบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ตามโครงการ การสร้างโบสถ์ วิหาร การบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ

2. ความเกรงใจ ที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยแรง

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ริคเตอร์ (Reader 1974 : 39-53) ได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้ายตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลคู่เหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง

2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลคู่เหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง

3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลคู่เหมือนจะส่งเสริม ปกป้อง และรักษาเป้าหมายของตนเอง

4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล บางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา

5. ความคาดหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหมายว่า จะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย

6. การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องกระทำเช่นนั้น

7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ

8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบประ
ทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น

9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของ
สังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคม
เอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา

10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามาส่วนร่วม ในกิจกรรมบางอย่างที่
คนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น

11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการ
สนับสนุนที่ดีเพื่อให้กระทำการเช่นนั้น

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff อ้างถึงใน สุมเมธ ทราญแก้ว 2536) ได้เสนอ
ว่ามีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท
ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมี
ส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542:5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่า
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็น
สมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

เฮย์ (Hay 1951 อ้างถึงใน วีระศักดิ์ อุปถัมภ์: 2547:21) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการมีส่วนร่วมทางสังคมของมนุษย์ มีดังนี้

1. สถานภาพทางสังคม
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจ
3. สถานภาพทางอาชีพ

4. สถานที่อยู่อาศัย

โสภณ หมวดทอง (2533:12) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้นมีปัจจัยทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพและที่อยู่อาศัยเข้ามาเกี่ยวข้อง และกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจะได้รับความร่วมมือและบรรลุความสำเร็จได้จะต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกันของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ หรือการดำเนินงานกิจกรรมในนามกลุ่มองค์กรของชุมชน

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปและนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย และการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดดอนหวาย

5. ข้อมูลพื้นที่ศึกษา: ตลาดดอนหวาย

5.1 ประวัติและพัฒนาการของตลาดดอนหวาย

ตำบลบางกระทึก ที่ตั้งของตลาดดอนหวายนี้แต่เดิม เป็นที่ชุมนุมของชาวบ้านในพื้นที่และละแวกใกล้เคียง เพื่อร่วมกิจการงานบุญ และงานรื่นเริงต่าง ๆ ตามประเพณี ในงานนั้นจะมีมหรสพ การละเล่นตามประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านกันอย่างสนุกสนาน อีกกระทึกครึกโครมตลอดทั้งปี ชาวบ้านในตำบล และตำบลใกล้เคียงเรียกพื้นที่แห่งนี้ว่า ตำบลบางกระทึก สืบต่อมาจนปัจจุบัน เนื่องจากตลาดดอนหวายตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน จับปลา) และมักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมคลองต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการใช้น้ำในการทำสวน เช่น สวนส้มโอ สวนหมาก สวนมะพร้าว เมื่อแม่น้ำลำคลองกลายเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมติดต่อ ทำให้เกิดหมู่บ้านริมน้ำหรือปากคลองกลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นหลายแห่ง เป็นศูนย์กลางการคมนาคมจนกระทั่งกลายเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้า ยิ่งในกรณีที่มีลำคลองหลายสายแยก หรือเชื่อมกันหลายสาย บริเวณนั้นจะกลายเป็นชุมทาง หรือตลาดในเวลาต่อมา

ชุมชนดอนหวาย ปัจจุบันมักจะแบ่งกันเองออกเป็น 2 พวกนั่นคือคนฝั่งตลาด และชาวสวนฝั่งตรงข้ามตลาด หรืออาจแบ่งง่าย ๆ ตามลักษณะพื้นที่คือ แบ่งบ้านเรือนริมแม่น้ำท่าจีน แบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือฝั่งตลาด และฝั่งสวน แต่ในอดีตสมัยที่ถนนยังไม่ได้มีการตัดผ่าน พื้นที่สองฝั่งนั้นมีการทำนา และทำสวนเหมือนกัน แต่มีอีกฝั่งเป็นที่ตั้งของตลาด และท่าเรือ ในการคมนาคมขนส่ง และการเดินทางไปด้วยในขณะเดียวกัน จนกระทั่ง มาถึงในช่วงที่ความเจริญต่าง ๆ เข้ามาถึง ตำบลบางกระทึก บริเวณที่เคยเป็นสวนผลไม้ ฝั่งตลาดก็ได้เปลี่ยนมาเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม และร้านต่าง ๆ แต่คนสวนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเดิม และอาจจะมิ

การเปลี่ยนวิถีชีวิตบ้างบางส่วนหลังจากที่ตลาดคอนหวายกลับมาฟื้นฟูอีกครั้ง เช่น ชาวบ้านสวนบางคนที่อยู่ฝั่งสวนก็ทำสวนในวันธรรมดา และเข้ามาขายของในตลาดวันเสาร์อาทิตย์ บางคนก็มีบ้านอยู่ทั้งในตลาดและมีสวนหมาก และสวนส้มอยู่ที่ฝั่งตรงข้ามอยู่แล้ว ในกรณีนี้บางคนประกอบอาชีพอยู่ในตลาดอย่างเดียว และเอาสวนให้คนอื่นเช่า บางคนทำสวนในตอนกลางวัน แล้วกลับมานอนบ้านในตลาดโดยไม่ได้ประกอบอาชีพในตลาด บางคนทำทั้งสองอย่างโดยแบ่งกันทำในหมู่ญาติพี่น้อง แต่ส่วนมากแล้วถ้าเป็นพวกที่อยู่ในตลาดก็มักจะมีอาชีพค้าขายเป็นหลัก และโดยมากมักจะเป็นคนจีนที่อพยพมาจากเมืองจีน แล้วมาเช่าที่ทำมาหากินค้าขายในตลาด ปัจจุบันร้านค้าดั้งเดิมในตลาดคอนหวายจึงได้รับการถ่ายทอดโดยคนรุ่นหลานของคนจีนเหล่านั้น

คำว่า คอนหวาย อาจเป็นไปได้ว่าถูกเรียกชื่อตามวัดคอนหวายที่ตั้งอยู่ติดกัน และมีมานานแล้ว ก่อนตลาดคอนหวาย วัดคอนหวายนี้มีชื่อเรียกเต็มว่า วัดคงครามคอนหวาย ถูกสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2394 โดยใช้ช่างจากอยุธยา และได้รับความร่วมมือของคนในท้องถิ่นช่วยกันสร้าง ผู้ริเริ่มสร้างคือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) วัดคอนหวาย มีชื่อเดิมว่า วัดโคกหวาย เนื่องจากบริเวณที่สร้างวัดเป็นเนินสูง มีต้นหวายขึ้นเป็นจำนวนมาก บางคนเรียกวัดเชิงหวาย ต่อมาท่านเจ้าคุณธรรมราชาวัตร ซึ่งเป็นผู้สร้างวัดองค์ที่ 2 ได้พิจารณาเห็นว่าชื่อที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นมงคลนาม จึงได้เปลี่ยนเสียใหม่ว่า วัดคงครามคอนหวาย เหตุที่เอาคำว่า คงคา นำหน้านั้น เห็นว่าวัดนั้นตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน

ตลาดคอนหวายจึงเป็นตลาดเก่าแก่อายุเกือบ 100 ปี โดยมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยที่การคมนาคมทางน้ำยังคงเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้า ตลาดคอนหวายจัดเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้าขาย และแลกเปลี่ยนสินค้าในบริเวณลุ่มน้ำนครชัยศรี เห็นได้จากโกดังสินค้าต่าง ๆ ที่ยังคงเหลือร่องรอยให้เห็นในปัจจุบัน ตลาดคอนหวายเป็นหนึ่งในหลายตลาดริมน้ำที่เกิดขึ้นมาจากการเป็นทางผ่านในการเดินทางสมัยที่มีการคมนาคมทางน้ำยังเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก จนกระทั่งกลายมาเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือที่เรียกว่าตลาด นั่นเอง

5.2 สภาพทั่วไป

ตลาดคอนหวายเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกระทีก ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสามพราน ห่างจากที่ว่าการอำเภอสามพรานประมาณ 15 กิโลเมตร มีทำการองค์การบริหารส่วนตำบลตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 บริเวณวัดคงครามคอนหวาย และมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	จดตำบลบางเตย	อำเภอสามพราน	จังหวัดนครปฐม
	จดตำบลศาลายา	อำเภอพุทธมณฑล	จังหวัดนครปฐม

ทศใต้	จดตำบลไร่จิง	อำเภอสามพราน	จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันออก	จดตำบลศาลาษา	อำเภอพุทธมณฑล	จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันตก	จดแม่น้ำท่าจีน	อำเภอสามพราน	จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 2 แสดงขอบเขตของอำเภอสามพราน ที่ตั้งตลาดคอนห้วย

ที่มา: เกศรินทร์ เหล่างาม, “สภาพปัญหาและผลกระทบจากการพัฒนาตลาดริมน้ำคองห้วย อันเนื่องมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว” (ภาคนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549) , 26.

ในปัจจุบันเส้นทางในการคมนาคมของตำบลบางกระทึกได้เปลี่ยนไปจากทางน้ำเป็นทางบก โดยประกอบด้วยถนนสายสำคัญ 2 สาย คือ

1. ถนนพุทธมณฑลสาย 5 จากแยกถนนปิ่นเกล้า - นครชัยศรี ผ่านตำบลบางกระทึก ตำบลไร่จิง และตำบลอ้อมใหญ่ เชื่อมถนนเพชรเกษม

2. ถนนไร่จิง – ทรงคะนอง (สาย 6) จากแยกถนนปิ่นเกล้า – นครชัยศรี ผ่านตำบลทรงคะนอง ตำบลบางกระทึก ตำบลไร่จิง และตำบลท่าตลาด เชื่อมถนนเพชรเกษม

ตำบลบางกระทึกมีเนื้อที่ประมาณ 8.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,051 ไร่ ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน มีประชากรรวม 6,721 คน พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยมีแม่น้ำนครไชยศรี (ท่าจีน) ไหลผ่าน มีลำคลองธรรมชาติส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตร มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม แม่น้ำท่าจีนจึงจัดได้ว่า เป็นแม่น้ำ

สายสำคัญในบริเวณชุมชนแถบนี้ แต่เนื่องจากแม่น้ำท่าจีนเป็นแม่น้ำสายใหญ่ มีความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร ประชากรในพื้นที่ตำบลบางกระทีกมีลักษณะการประกอบอาชีพดังนี้ เกษตรกรรม ไร่ยอละ 60 ค่าขายไร่ยอละ 20 อุตสาหกรรมไร่ยอละ 12 รับจ้างทั่วไปไร่ยอละ 5 รับราชการไร่ยอละ 3

การเปลี่ยนแปลงเส้นทางหลักในการคมนาคมได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนดอนหวายหลายด้าน เช่น การเดินทาง การขนส่ง การประกอบอาชีพ รูปแบบการบริโภคในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

5.3 สภาพของตลาดดอนหวายในปัจจุบัน

การเดินทางมาตลาดดอนหวาย สามารถเดินทางมาได้จากหลายเส้นทาง เส้นทางแรก เข้ามาทางถนนพุทธมณฑลสาย 5 ด้านที่จะมาทะลุออกถนนเพชรเกษม เส้นทางที่สอง เข้ามาตามถนนสายเลียบบแม่น้ำ สายเดียวกับที่มาจากถนนเพชรเกษม เพียงแต่เข้ามาทางด้านที่มารถถนนปิ่นเกล้า – นครชัยศรี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวตลาดดอนหวายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่อิงอยู่กับเส้นทางท่องเที่ยวของคนที่มีถิ่นพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ความเป็นจุดยุทธศาสตร์ในเชิงการท่องเที่ยวของตลาดดอนหวายอยู่ที่ว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯนัก ขณะเดียวกันบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวก็ดี จุดที่ตั้งของพื้นที่ก็ดี เป็นอิสระจากชุมชนเมืองที่อยู่รอบ ๆ เพราะฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับคนเมือง ในการเข้าไปใช้ชีวิตส่วนตัวในช่วงเวลาที่จัดไว้สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว

จากชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันปลูกบ้านอาศัยอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งเป็นหลักในสมัยนั้น ปัจจุบันได้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ซึ่งลักษณะเด่นของตลาดริมน้ำดอนหวายนี้คือ เป็นตลาดที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี บรรยากาศร่มรื่น ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติอยู่มีทั้งของฝากและขนมแบบไทย ๆ เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมตาล ขนมทองเอง ขนมช่อม่วง ขนมจ่ามงกุฎ และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งผู้ที่มาเที่ยวชมสามารถเลือกซื้อได้ตามความพอใจ พร้อมทั้งยังมีอาหารจีนแบบโบราณที่มีฝีมือการปรุงแต่งที่สืบเชื้อสายในการทำอาหารชั้นดีจากภูมิปัญญาชาวจีนที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี เช่น ขนมเปี๊ยะ ก๋วยจั๊บ ขนมจีนแบบหมักและแบบสด ฯลฯ นอกจากนี้ตลาดริมน้ำดอนหวายจะเป็นสถานที่ขายอาหาร คาวหวานที่รสชาดีอร่อยแล้ว ยังเป็นสถานที่ขายพืชผัก ผลไม้และผลผลิตจากสวนที่อยู่ในตำบลบางกระทีก และตำบลใกล้เคียงจึงทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมได้เลือกซื้อผักผลไม้ที่ใหม่ สด สะอาด ราคาอ่อนโยน และมีผักผลไม้ที่ปลอดภัยจากสารพิษด้วยซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้าน ชาวสวนมีอาชีพ และรายได้เพิ่มขึ้น ตามนโยบายรัฐบาลเศรษฐกิจพอเพียง มีอยู่มีกิน ที่เหลือก็นำไปขายเป็นรายได้ในครัวเรือน

นอกจากนี้แล้วชาววัดดอนหวาย โดยการสนับสนุนของพระอธิการ ประวัติ ปวตุติโก เจ้าอาวาสวัดดอนหวาย (อดีต) ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำผลผลิตจากสวนมาขายที่บริเวณวัด และทางวัดได้จัดสถานที่ให้เป็นระเบียบ พร้อมทั้งได้จัดสถานที่สำหรับพักผ่อนสูดอากาศบริสุทธิ์ริมฝั่งแม่น้ำ มีแพปลาซึ่งมีปลาอาศัยอยู่บนบ่อหมื่น ๆ ตัว มีเรือพานักท่องเที่ยวล่องเรือชมวิวทิวทัศน์ และธรรมชาติตามลำน้ำนครชัยศรี จึงเป็นสถานที่ที่มีผู้คนเข้ามาพักผ่อนและชมธรรมชาติเป็นจำนวนมาก

ตลาดดอนหวาย ได้คำนึงถึงความสะอาด สะดวก สบาย และความปลอดภัยของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวและเยี่ยมชม จึงจัดให้มีบริการด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่จอดรถได้ขอใช้สนามโรงเรียนวัดดอนหวายและลานคอนกรีตหน้าทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางกระทึก เป็นสถานที่จอดรถนักท่องเที่ยวโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ การจราจรก็ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ตำบลบางกระทึก ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งนำโดยนายเสถียร มีทวี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 และตำรวจชุมชนตำบลบางกระทึก มาช่วยกันดูแลด้านจราจรให้ทั้งวัน และเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีเสียงตามสายวิทยุบอกสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างถ่วงถ่วง

ในปัจจุบัน วัดดอนหวายได้รับเงินบริจาคจากนักท่องเที่ยวและผู้ใจบุญจำนวนมาก จึงได้จัดสร้างสถานจอดรถบริเวณทิศเหนือของวัดดอนหวาย ในส่วนการจราจรนั้น ก็ได้รับความร่วมมือการจัดการจราจรจาก สภ.ต.โพธิ์แก้ว อปพร.ตำบลบางกระทึก ตำบลบางเตย คณะกรรมการวัดดอนหวาย หรือบางครั้งก็จะได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน (นักเรียนนายร้อยที่กำลังศึกษาอยู่)

ด้านคุณภาพของสินค้า จัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่นำมาจำหน่าย ทั้งในวัดดอนหวายและตลาดดอนหวาย พร้อมทั้งมีการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสินค้าที่ซื้อไปแล้วไม่ได้คุณภาพ

จำนวนสินค้าต่าง ๆ จำแนกได้ดังนี้ (ในการสำรวจปี 2545 มีจำนวน 495 ร้านค้า)

1. แพขายอาหารต่าง ๆ ปี 2545 จำนวน 12 แพ สำรวจปี 2550 มีจำนวน 10 แพ ลดลง 2 แพ ซึ่งแพที่ลดลงอยู่ทางด้านลานจอดรถแห่งใหม่ของตลาดดอนหวาย และเจ้าของแพก็เป็นคนต่างถิ่น

2. ร้านอาหารทั่วไป ปี 2545 มีจำนวน 30 ร้าน ในปี 2550 มีจำนวน 40 เพิ่มขึ้น 10 ร้าน จะเป็นร้านอาหารตามสั่ง ก๋วยเตี๋ยวไก่ – เป็ด อร่อย ๆ ข้าวผัดต่าง ๆ รวมถึงอาหารพื้นเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

3. ร้านขายปลา ในปี 2545 มีจำนวน 10 ร้าน ในปี 2550 ได้สำรวจแล้วเท่าเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

4. ร้านผลไม้ เช่น ส้มโอ ชมพู มะเฟือง มะพร้าว ก้อย มะม่วง ฯลฯ ในปี 2545 มีจำนวน 180 ร้าน ในปี 2550 มีจำนวน 150 ร้าน ลดลง 30 ร้าน

5. ร้านขนมไทย ขนมหวาน เช่น ขนมตาล ขนมเม็ดขนุน ขนมฝอยทอง ขนมทองม้วนสด ฯลฯ ในปี 2545 มีจำนวน 35 ร้าน ในปี 2550 มีจำนวน 45 ร้าน เพิ่มขึ้น 10 ร้าน

6. ร้านขนมเบี๊ยะ ในปี 2545 มีจำนวน 3 ร้าน ในปี 2550 ก็ยังคงเท่าเดิม

7. ร้านจำหน่ายผัก ผลไม้ปลอดภัยจากสารพิษ ในปี 2545 มีจำนวน 10 ร้าน ในปี 2550 มีจำนวน 15 ร้าน ซึ่งเพิ่มขึ้นมาอีก 5 ร้าน

8. กาแฟโบราณ ในปี 2545 มีจำนวน 10 ร้าน ในปี 2550 มีจำนวน 12 ร้าน เพิ่มขึ้นมาอีก 2 ร้าน

9. ร้านขายข้าวเหนียวส้มตำ ในปี 2545 มีจำนวน 5 ร้าน ในปี 2550 มีจำนวน 6 ร้าน เพิ่มขึ้นมาอีก 1 ร้าน

10. ร้านของฝากทั่วไป หรือร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม นอกเหนือจากที่กล่าวมาคือ เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ในปี 2545 มีจำนวน 200 ร้าน และสำรวจใหม่ในปี 2550 มีจำนวน 250 ร้าน เพิ่มขึ้น 50 ร้าน

เมื่อรวมทุกประเภททุกรายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนตลาดดอนหวายแล้วจะพบว่าในปี 2545 มีจำนวน 495 ร้านค้า ในปี 2550 มีจำนวน 540 ร้านค้า โดยภาพรวมเพิ่มขึ้น 45 ร้าน

การท่องเที่ยวทางน้ำ มีเรือบริหารอยู่ทั้งหมด 11 ลำ เป็นเรือศรีสวัสดิ์ย้อนยุค 7 ลำ เรือมิตรสายชล 2 ลำ และเรือคอนหวายการท่องเที่ยว 2 ลำ

การจัดระเบียบ จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าตลาดคอนหวายได้แบ่งพื้นที่เศรษฐกิจชุมชน ดังนี้

เขตพื้นที่บริเวณวัดคอนหวายเป็นแหล่งขายพืชผัก ผลไม้ และเปิดให้นักท่องเที่ยวร่วมทำบุญกับวัดคอนหวาย

เขตพื้นที่บริเวณสนามโรงเรียน จะเป็นพื้นที่ขายอาหารมีแพท่าจีน สุวรรณรัตน์ แพกำนันใหญ่ มีปลาตะเพียนต้มเค็ม ปลาสดแดดเดียว ไข่เค็ม และเป็นลานตลาดนักในวันเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการอื่น ๆ

เขตพื้นที่ชุมชนตลาดคอนหวายเก่า เป็นแหล่งขายอาหารคาวหวานต่าง ๆ และมีแพอาหารไว้ให้นักท่องเที่ยวชมวิถีภูมิปัญญาดั้งเดิม

เขตพื้นที่ศาลเจ้าแม่เซ่งเนี่ยะ เป็นพื้นที่ขายอาหารผัก ผลไม้ และมีการจัดสรรพื้นที่ขายของเอกชน

ข้อมูลนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดดอนหวาย โดยหาค่าเฉลี่ยตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2545 – วันที่ 30 มิถุนายน 2545 มีข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยของข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดดอนหวายในแต่ละวัน

วัน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	จำนวนรถยนต์ - รถจักรยานยนต์ (คัน)
จันทร์	700 - 800	150 - 200
อังคาร	1,000 - 1,200	250 - 300
พุธ	1,000 - 1,200	250 - 300
พฤหัสบดี	1,000 - 1,200	250 - 300
ศุกร์	1,300 - 1,500	300 - 375
เสาร์	8,000 - 10,000	1,800 - 2,000
อาทิตย์และวันหยุด นักขัตฤกษ์	12,000 - 50,000	3,750 - 4,000

ที่มา: สุริยะ หินเมืองเก่า . สังเคราะห์องค์ความรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ตลาดริมน้ำดอนหวาย : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บริษัทเศรษฐกิจพอเพียงยุค คมช. (กรุงเทพมหานคร : เพชรเกษมการพิมพ์ , 2550) , 30-31

กล่าวโดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวตลาดดอนหวายในเดือนหนึ่ง ๆ มีนักท่องเที่ยวประมาณ 100,000 – 176,000 คน จำนวนรถยนต์ รถจักรยานยนต์ 40,000 – 44,000 คัน และมีเม็ดเงินหมุนเวียนต่อเดือน ประมาณ 30 ล้านบาท ถึง 52.8 ล้านบาท

ในปัจจุบัน (2549) ได้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลาดดอนหวาย โดยเฉลี่ย วันจันทร์ – วันพฤหัสบดี วันละ 1,500 – 2,000 คน วันศุกร์ , วันเสาร์ , วันอาทิตย์ เฉลี่ยวันละ 15,000 – 20,000 คน (สุริยะ หินเมืองเก่า 2550:25-31)

ในส่วนของแนวทางการพัฒนา ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกระทีกและตลาดดอนหวาย ปี 2547 มีแผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 โครงการ คือ โครงการกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย และโครงการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังมีแนวทางการท่องเที่ยวตลาดดอนหวาย ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลบางกระทีกได้วางแนวทาง โดย ขอรับเงินอุดหนุนโครงการ

ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นตลาดคอนหวาย เช่น โครงการก่อสร้างถนนสายหลังโรงเรียนวัดคอนหวาย โครงการจัดทำซุ้มประตูเข้าสู่ตลาดคอนหวาย และโครงการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ เป็นต้น (อบต.บางกระทึก 2546 : 97-98)

นอกจากนี้ในบริเวณที่ใกล้เคียงยังมีพื้นที่ให้เช่าจอดรถของเอกชนอยู่ติดกัน 2-3 แห่ง เพื่อบริการจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว คิดค่าจอดรถวันละ 20 บาท ถ้าไม่ยอมจอดแบบเสียเงิน ผู้คนมักจะเอารถไปจอดบริเวณโรงเรียน และวัดคอนหวายได้อีกแห่งหนึ่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาที่นี่จะมากันโดยรถยนต์ส่วนตัว มีรถทัวร์บ้างเป็นครั้งคราว ลักษณะของตลาดคอนหวายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองการใช้ชีวิตของคนเมืองได้หลายลักษณะคือ

1. ตลาดคอนหวาย คือ โลกแห่งการสำรวจที่ทำทนายให้คนเมืองเดินทางมาแสวงหาประสบการณ์จากการชิมอาหาร และขนม ซึ่งมีให้เลือกเกือบ 90 ร้านค้า ตั้งแต่ร้านที่ไร้ชื่อเสียงไปจนถึงร้านที่ผ่านการรับรองของความอร่อยจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น แม่ช้อยนางรำ อร่อยช่อง 5 เทียวไปกินไป เป็นต้น

2. ตลาดคอนหวาย คือ พื้นที่สำหรับการตอกย้ำคุณค่าของวิถีชีวิตแบบครอบครัวของคนในปัจจุบัน คือการเดินทางมาเที่ยวด้วยกัน มาใช้ชีวิตพักผ่อนด้วยกันนอกบ้านในช่วงของวันหยุด ในขณะที่เดียวกันก็มีแผนการดำเนินชีวิตตลอดจนรสนิยม ค่านิยม ที่หันมาพึ่งพาซื้อหาอาหารการกินสำเร็จรูปแทนการปรุงอาหารที่บ้าน ตลาดคอนหวายจึงเป็นพื้นที่ที่มีความหมายสำหรับการพักผ่อน การหาความสนุกสนานเพลิดเพลินของครอบครัว

3. ตลาดคอนหวาย คือ พื้นที่เอนกประสงค์สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงของวันหยุด ทั้งในส่วนของการจับจ่ายซื้อหาอาหาร การได้ชมทิวทัศน์และนั่งเรือชมวิถีชีวิตของชาวบ้านริมฝั่งลำน้ำ การได้ทำบุญกับพระสงฆ์ บริการนวดแผนโบราณและอื่น ๆ

4. ตลาดคอนหวาย สามารถประดิษฐ์ภาพลักษณ์ของพื้นที่ให้อยู่ในรูปแบบของตลาดแบบโบราณ ทั้งบรรยากาศของตัวอาคารร้านค้าภายในตลาดที่เป็นเรือนไม้เก่า ๆ แสงสลัว ๆ ช่องทางเดินแคบ ๆ และมีอาหารการกินต่าง ๆ ตลอดจนขนมไทย ๆ รวมทั้งขนมชาวง ที่ตั้งขายกันตะลันตา ทำให้บรรยากาศความเก่า ความโบราณของตลาดดูลึกลับในสายตามของนักท่องเที่ยว

5. ลักษณะของสินค้าที่ขายดีส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าการเกษตร จำพวกพืชผักผลไม้พันธุ์ไม้ประดับ ไม้ผลต่างๆ วางขายเต็มพื้นที่ โดยเฉพาะภาพของพ่อค้าแม่ค้าคือชาวสวนที่มาขายสินค้าจากสวนเอง มีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศให้ผู้ซื้อรู้สึกถึงการสัมผัสกับผลิตผลทางการเกษตรของชาวบ้านแท้ ๆ (สิริกมล ศรีเดช 2545 : 73-75)

ปัจจุบัน จุดสนใจทางการท่องเที่ยวของตลาดคอนหวาย สามารถเรียกร่องความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้คนสนใจเข้ามาใช้ชีวิตในพื้นที่แห่งนี้มาก จะเห็นได้จากจำนวนรถที่เข้ามาจอดกันมากในแต่ละวัน และจำนวนผู้คนที่เดินเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ก็นับวันจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ทำให้มีผู้คนเดินทางมาจับจ่ายซื้อของ โดยเฉพาะอาหาร ขนมไทย ผักผลไม้ และถือเป็นการพักผ่อนไปด้วย โดยการนั่งเรือแพ ชมทิวทัศน์ของแม่น้ำ และนั่งรับประทานอาหารในแพริมน้ำ เหมาะสำหรับวันหยุดพักผ่อนของครอบครัว ซึ่งจะเห็นว่า ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จะมีผู้คนเดินทางเข้ามามากเป็นพิเศษ ซึ่งตลาดคอนหวาย จึงเป็นสถานที่ที่น่าสนใจแห่งหนึ่งสำหรับวันหยุดสุดสัปดาห์

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา เพื่อที่จะนำมาตั้งสมมติฐาน และกำหนดแนวทางในการศึกษา ซึ่งผลงานวิจัยที่ศึกษามีดังต่อไปนี้

กรจิตตา มหาวงศ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพทางสังคม และรายได้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จากแต่ละเทศบาล จำนวน 205 คน ผลการศึกษาพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนสูงสุด คือ ด้านการวางแผนในการพัฒนาชุมชน 2. ปัญหาของการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีปัญหาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนสูงสุด คือ ด้านการวางแผนในการพัฒนาชุมชน 3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเมืองอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามเพศ อายุ และรายได้ต่อเนื่อง พบว่า เพศ อายุ แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนไม่แตกต่างกัน แต่กรรมการชุมชนที่มีการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชนิกา จิ่งวิสิฐธน (2550) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่าระดับต่ำ และตัวแปร ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากลำน้ำแม่ข่า และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่ามีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สำหรับตัวแปรเพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะ และความตระหนักเกี่ยวกับคุณค่าของลำน้ำและแหล่งน้ำไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า

ณัฐภา ฝิวมาและคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามจากผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านของท่านเพื่อให้เกิดทัศนียภาพที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการร่วมมือเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงชุมชนของท่าน และด้านที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการเสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชุมชน กับกรรมการชุมชนในการประชุมประจำเดือน

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า อายุ การศึกษา ระดับ

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชนวิวัฒน์ คำภีลานนท์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ใน 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการชุมชนที่สังกัดอยู่ในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่า One-way ANOVA สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการรับผลประโยชน์ และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติการ 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน ในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี พบว่า กรรมการชุมชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น กรรมการชุมชนที่มีอาชีพต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประวิศ คงมี (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางปูน อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นใน 5 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวิชาการ และด้านนโยบายระดับชาติ และปัจจัยต่างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมาก ทั้ง 5 ด้าน และเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.00 อายุ 50 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.33 การศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.34 รายได้ 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.33 มากที่สุด และสถานภาพสมรสมากกว่าโสด คิดเป็นร้อยละ 98.33 และสรุปได้ว่า เพศ และอายุ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นทุกกลุ่ม ทุกเรื่อง แต่การมีส่วนร่วม นั้น ถูกชี้นำและถูกครอบงำจากฝ่ายการบริหาร ฝ่ายการเมืองให้เชื่อและคล้อยตาม ประชาชนที่

แสดงความคิดเห็นถูกออกแบบมาแล้วล่วงหน้า ซึ่งทำให้ไม่เกินไปตามเจตนารมณ์ของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย

ภคิษา ไชยแก้ว (2548) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหึ่งห้อย กรณีศึกษาบ้านแสมชาย จ.เพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหึ่งห้อย ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหึ่งห้อยกับระดับของการอนุรักษ์หึ่งห้อย รวมทั้งรวบรวมปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ คือใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการวิเคราะห์ และสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับการประชุมกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือ ผลการศึกษาพบว่า อาชีพ รายได้ ระยะเวลาพำนักในหมู่บ้าน และระยะทางจากบ้านถึงแม่น้ำ เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนทัศนคติ ระบบการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัว และการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม เหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหึ่งห้อย นอกจากนี้ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งตรงกับระดับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาที่สามารถแยกออกได้เป็นเรื่องของการขาดการจัดการความรู้ ขาดหน่วยงานหลักที่มาดูแลอย่างจริงจัง และขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นเบื้องต้น

วลิตา สายโกสินทร์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยพลู จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า อันดับแรก คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผน และด้านการติดตามประเมินผล และเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีเซฟเฟ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามคุณลักษณะประชากร เพศ อายุ สมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การประกอบอาชีพหลัก/อาชีพเสริม ในภาพรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งพบว่าประชาชนประกอบอาชีพเสริมเกษตรกรรมมีระดับการมีส่วนร่วมต่างจากอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และประชาชนที่

ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีระดับการมีส่วนร่วมต่างจากอาชีพงานฝีมือและงานช่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อดิภา ตรีชคตานนท์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร จะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างประชาชนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ ในขั้นตอนการค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งพัฒนาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชีวิต การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีงแวดล้อมร่วมกันในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น ซึ่งโครงการและกิจกรรมต้องมาจากความต้องการของชุมชน (2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมุ่งเน้นการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ไว้นานที่สุด ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือกันเป็นภาคีเครือข่ายและรัฐให้การสนับสนุน เน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีการวิจัยติดตามประเมินผล (3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร พบว่ายังมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องการปิดเปิดประตูน้ำ ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อย มีการย้ายเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้นทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลง จึงเป็นเหตุให้ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีน้ำเน่าเสียในคลองประชาชนขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด คลองมีสภาพคับแคบไม่สามารถขยายได้ รวมถึงขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง

ชัยศ ทะไกรราช (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 334 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้ผลการศึกษาดังนี้ 1. ประชาคมหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ประกอบอาชีพการเกษตรมากที่สุด มีช่วงอายุส่วนใหญ่ระหว่าง 40 – 50 ปี และมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด 2. ประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เห็นว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาและสร้างรูปแบบ ด้านการจัดหรือปรับปรุงการบริหารงาน และด้านการตัดสินใจใช้ทรัพยากร แต่เห็นว่ามีส่วนร่วมในด้านปฏิบัติตามนโยบายอยู่ในระดับมาก 3. ประชาคมหมู่บ้านเพศชายและเพศหญิงเห็นว่า ประชาคม

หมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 4. ประชาคมหมู่บ้านที่มีอายุต่างกันเห็นว่า ประชาคมหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาและสร้างรูปแบบ และด้านการควบคุมและติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5. ประชาคมหมู่บ้านต้องการมีส่วนร่วม และต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาคมหมู่บ้านมีส่วนร่วม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาปัญหา สาเหตุ และความต้องการของชุมชน ด้านการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และด้านการควบคุมติดตามและประเมินผล

วีระศักดิ์ อุปถัมภ์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนริมคลองสอง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชาชนริมคลองสอง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกครอบครัวที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 268 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชุมชนคลองสอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

อุบล วุฒิพรโสภณ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนของผู้ใช้แรงงาน ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนของผู้ใช้แรงงาน ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน และสาเหตุที่เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ใช้แรงงานมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนในระดับปานกลาง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมคือ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม คือ เพศ ภูมิฐานะ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนสาเหตุที่ทำให้ผู้ใช้แรงงานเข้ามามีส่วนร่วม คือ ต้องการให้คุณภาพน้ำและแหล่งน้ำสาธารณะในตำบลสะอาด และสาเหตุที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมคือ การไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ หน่วยงานภาครัฐควรเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้ข่าวสารให้ความรู้ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนแก่ผู้ใช้แรงงานอย่างสม่ำเสมอทั่วถึง ควรจัด

กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวันหยุด ควรเพิ่มถึงใ้สมดุลพอ และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บให้มากขึ้น และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน สำหรับตัวผู้ใช้แรงงานเองควรมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนให้มากขึ้นด้วย โดยคำนึงถึงส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ

รัชชนัญ จารุวัฒนพงษ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกพรหมโลก ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า (1) สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกพรหมโลกเกิดจากการที่ชาวบ้านในชุมชนได้ประสบปัญหาอุทกภัยทำให้หลายคนได้เล็งเห็นความสำคัญของป่าไม้ ประกอบกับมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้ไปพบน้ำตกแห่งหนึ่งที่มีความสวยงาม จึงทำให้มีการเล่าสู่กันฟังและเริ่มรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติเขาหลวงบ้านปลายอนขึ้น และได้มีการจัดการการท่องเที่ยวพาคนในชุมชนขึ้นไปท่องเที่ยวยังน้ำตกดังกล่าว หลังจากนั้นจึงเริ่มมีนักเรียนและนักศึกษาเข้ามาทัศนศึกษาเข้ามาทัศนศึกษา แต่ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่ น้ำตกพรหมพิมาน จากแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้มีการพบปะพูดคุยกันในกลุ่ม และเกิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งชมรมขึ้น ทำให้มีการจัดกิจกรรมในด้านการอนุรักษ์ เช่น การบวชป่า และการจัดกิจกรรมงานวันเด็ก เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือด้านการบริจาคเงิน บางคนจะให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน ส่วนหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ และอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทางท่องเที่ยว (3) ชุมชนมีความคิดเห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งดีที่มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน เพราะจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่ทั้งนี้ชุมชนจะต้องมีการจัดการที่ดี ประกอบกับต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการการท่องเที่ยวถึงจะประสบผลสำเร็จได้ (4) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว คือ ปัญหาการขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์ ปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างคนในกลุ่มและหน่วยงานอื่น และปัญหาขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการการท่องเที่ยวไม่ประสบผลสำเร็จ

นดา คำรหัสเลิศ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน และ

สาเหตุของการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านคร้ว โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคร้ว จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านคร้วมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านคร้วมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยไม่ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากประชาชนในชุมชนที่มีระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนแตกต่างกันจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เช่นเดียวกันเพราะมีความรักและผูกพันกับชุมชน ต้องการให้ชุมชนของตนมีสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ดี

สรุป

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ รายได้ต่อเดือน ประเภทของสินค้าที่ขาย ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ การได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น มาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือจำนวนร้านค้าในบริเวณตลาดดอนหวาย ตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งจากการสำรวจมีจำนวนร้านค้ารวมทั้งสิ้น 482 ร้านค้า

กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการศึกษา กำหนดจากจำนวนประชากร 482 ร้าน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากร (Sample Size) จากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 219 ร้านค้า ตามสูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = จำนวนขนาดตัวอย่าง (คน)

N = จำนวนประชากรทั้งหมด (คน)

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{482}{1 + 482(0.05)^2} \\ &= 219 \end{aligned}$$

ดังนั้น จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 219 ร้านค้า

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 ร้านค้า ผู้วิจัยได้นำมาคำนวณหาสัดส่วนจากจำนวนประชากรทั้งหมด 482 ร้านค้า และจำแนกตามประเภทของสินค้าที่ขาย ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้านค้าในตลาดดอนหาวายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประเภทร้านค้า	จำนวนร้านค้าทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง
แพอาหาร	7	3
ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม	173	79
ร้านผัก/ผลไม้	113	51
ร้านขนมหวาน/เบเกอรี่	58	26
ร้านต้นไม้	22	10
เสื้อผ้าของเด็กเล่น/ของฝาก/อื่น ๆ	107	49
บริการนำเที่ยว	2	1
รวม	482	219

การสุ่มตัวอย่าง

จากการคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของสินค้า ได้ อัตราส่วนของจำนวนร้านค้าและกลุ่มตัวอย่างโดยประมาณ คือ 2.2 : 1 ดังนั้นการเก็บข้อมูลจากร้านค้า จะทำโดยการแจกแบบสอบถาม 1 ร้าน เว้น 1 ร้าน สำหรับร้านค้าที่ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ให้แจกร้านถัดไป และในกรณีที่ในร้านมีผู้ขายมากกว่า 1 คน ให้เลือกแจกผู้ที่เป็นเจ้าของร้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดดอนหาวาย จังหวัดนครปฐม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ค้าขาย ในตลาดดอนหวาย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ โดยแบ่งจำนวนข้อคำถามดังนี้

- การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม จำนวน 5 ข้อคำถาม
- การมีส่วนร่วมในการวางแผน จำนวน 4 ข้อคำถาม
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จำนวน 9 ข้อคำถาม
- การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำนวน 5 ข้อคำถาม
- การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จำนวน 6 ข้อคำถาม

โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5
มาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4
ปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3
น้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2
น้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนระดับการมีส่วนร่วม มีดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= (\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}) / \text{จำนวนชั้น} \\ &= (5 - 1) / 5 \\ &= 0.08 \end{aligned}$$

ช่วงของค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน
4.21 – 5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีส่วนร่วมมาก
2.61 – 3.40	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.81 – 2.60	มีส่วนร่วมน้อย
1.00 – 1.80	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์กรอบแนวคิด ทบทวนทฤษฎี และกำหนดนิยามตัวแปร โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิโดยการศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ข้อมูลจากระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต จากแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิเช่น หอสมุดมหาวิทยาลัย ศิลปากร หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ เทศบาลตำบลบางกระทึก และวัดคอนฮวย

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้วิธีนำแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการค้าในบริเวณ ตลาดคอนฮวย อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม จำนวน 219 ราย โดยทำการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูล ในวันเสาร์ – อาทิตย์ ที่ร้านค้าเปิดครบทุกร้าน เพื่อที่จะได้รับคำตอบมากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม จะถูกนำมาลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 11.5 นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของกราฟและตาราง ในรูปของค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม โดยใช้สถิติเพื่อทดสอบความแปรปรวนร่วมกันของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยใช้ T-test และ One way ANOVA

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ จะนำมาสรุปและพรรณนาความตามประเด็น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม” ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistic package of the social science/Personal computer หรือ SPSS/PC+) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านค้า

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านค้า โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 219 ชุด เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ค้าขาย และการรับข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

n = 219

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	58	26.48
หญิง	161	73.52
รวม	219	100.00
2. อายุ		
อายุน้อยกว่า 25 ปี	17	7.76
อายุระหว่าง 25-35 ปี	74	33.79
อายุระหว่าง 36-45 ปี	69	31.51
อายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป	59	26.94
รวม	219	100.00
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	29	13.24
มัธยมศึกษาตอนต้น	58	26.48
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	45	20.55
อนุปริญญา / ปวศ.	24	10.96
ปริญญาตรี	60	27.40
สูงกว่าปริญญาตรี	3	1.37
รวม	219	100.00
4. ภูมิลำเนา		
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	129	58.90
อำเภออื่นๆในจังหวัดนครปฐม	90	41.10
รวม	219	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 219

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ประเภทของสินค้าที่ขาย		
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	79	36.07
ร้านผักและผลไม้	51	23.29
แพขายอาหาร	2	0.91
ต้นไม้	10	4.57
ร้านขนมหวาน / เบเกอรี่	26	11.87
เสื้อผ้า / ของเล่น / ของฝาก	38	17.35
บริการนำเที่ยว	1	0.46
อื่นๆ	12	5.48
รวม	219	100.00
6. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	75	34.25
10,001- 20,000 บาท	123	56.16
สูงกว่า 30,001 บาทขึ้นไป	21	9.59
รวม	219	100.00
7. ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาด		
น้อยกว่า 1 ปี	17	7.76
ระหว่าง 1-5 ปี	86	39.27
ระหว่าง 6-10 ปี	57	26.03
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	59	26.94
รวม	219	100.00
8. การรับข้อมูลข่าวสาร		
โทรทัศน์	11	5.02
วิทยุ	4	1.83
เสียงตามสาย	53	24.20
เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการจัดการตลาด	81	36.99
สนทนากับบุคคลอื่น	35	15.99
เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ	7	3.19
อื่นๆ	28	12.78
รวม	219	100.00

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้ว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 73.52 ส่วนเพศชาย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 26.48

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-35 ปีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 33.79 รองลงมาคืออายุระหว่าง 26-45 ปีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 31.51 ต่อมาคืออายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไปจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 26.94 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด คืออายุน้อยกว่า 25 ปีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.76

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40 รองลงมาคือมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 26.48 ต่อมาคือระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 20.55 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 13.24 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา / ปวส.จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.96 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด คือ ระดับการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.37

ภูมิลำเนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมจำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 รองลงมาคืออาศัยอยู่ในอำเภออื่นๆในจังหวัดนครปฐม จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10

ประเภทของสินค้าที่ขาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 36.07 รองลงมาคือขายร้านผักและผลไม้จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 23.29 ต่อมาคือขายเสื้อผ้า / ของเล่น / ของฝาก จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 17.35 ขายร้านขนมหวาน / เบเกอรี่ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.87 ขายอื่นๆ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.48 ขายต้นไม้จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.57 แพขายอาหารจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.91 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด คือ บริการนำเที่ยว จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.46

รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001- 20,000 บาทจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 56.16 รองลงมาคือมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด คือ รายได้สูงกว่า 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.59

ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 39.27 รองลงมาคือระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดมากกว่า 10 ปีขึ้นไปจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 26.94 ต่อมาคือระยะเวลาที่

ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดระหว่าง 6-10 ปีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 26.03 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.76

การรับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนหวาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่การรับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการจัดการตลาด จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 36.99 รองลงมาคือรับข้อมูลข่าวสารจากเสียงตามสาย จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 24.20 ต่อมาคือรับข้อมูลข่าวสารจากสนทนากับบุคคลอื่น จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 15.99 รับข้อมูลข่าวสารจากอื่นๆ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 12.78 รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.02 รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.19 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด คือ รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.83

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการศึกษาวิจัยระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 219 ร้านค้า เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในด้านต่างๆ

n = 219

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม	2.56	0.86	น้อย
การมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.44	0.85	น้อย
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.30	0.84	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.55	0.81	มาก
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	2.83	0.86	ปานกลาง
รวม	2.93	0.84	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วม ด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$) ส่วนด้านการดำเนินการและด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$ และ $\bar{x} = 2.83$ ตามลำดับ) และด้านการริเริ่ม และด้านการวางแผน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.56$ และ $\bar{x} = 2.44$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 5 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม
(n = 219)

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน	2.69	0.85	ปานกลาง
2. ท่านเคยเข้าร่วมประชุม เสนอปัญหา ความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	2.52	0.84	น้อย
3. ท่านได้รับทราบปัญหา / แนวทางการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนของท่าน	2.75	0.91	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจในเรื่องความต้องการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชน	2.52	0.89	น้อย
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการพัฒนาชุมชน	2.36	0.83	น้อย
รวม	2.56	0.86	น้อย

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม จำนวน 5 ข้อคำถาม โดยเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับการริเริ่มในการรับทราบสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาของ

แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และข้อคำถามเกี่ยวกับการเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรม เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$ และ $\bar{x} = 2.69$ ตามลำดับ) ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการฯ ข้อคำถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมฯ และข้อคำถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.52$, $\bar{x} = 2.52$ และ $\bar{x} = 2.36$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 6 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

(n = 219)

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	2.29	0.83	น้อย
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและโครงการแก้ไขปัญหา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	2.27	0.81	น้อย
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ ของรัฐเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	2.54	0.90	น้อย
4. ท่านได้รับทราบปัญหา / แนวทางการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนของท่าน	2.68	0.88	ปานกลาง
รวม	2.44	0.85	น้อย

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหาวย จังหวัดนครปฐม พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนจำนวน 4 ข้อคำถาม โดยเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับการรับทราบปัญหาและแนวทางการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.68$) ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน , ข้อคำถามเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และข้อคำถามเกี่ยวกับการกำหนดแผนและ

โครงการแก้ไขปัญหา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.54$, $\bar{x} = 2.29$ และ $\bar{x} = 2.27$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 7 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

(n = 219)

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของตลาดดอนหวาย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.64	0.78	มาก
2. ท่านมีการดำเนินการของร้านค้าของท่านให้สอดคล้องกับนโยบายของการพัฒนาตลาด	3.62	0.78	มาก
3. ท่านเคยให้คำแนะนำหรือตักเตือนนักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติไม่เหมาะสม อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว	2.89	0.91	ปานกลาง
4. ท่านร่วมกับทางจังหวัดและเจ้าหน้าที่ในการพัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยว	2.89	0.90	ปานกลาง
5. ท่านแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือกรรมการชุมชน เมื่อพบเห็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว	2.89	0.90	ปานกลาง
6. ท่านมีส่วนร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่มีส่วนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.38	0.84	ปานกลาง
7. ท่านช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวที่เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดให้แก่เพื่อนบ้าน ประชาชนและนักท่องเที่ยว	3.34	0.87	ปานกลาง
8. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด และสภาพแวดล้อมบริเวณร้านของท่าน เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.81	0.83	มาก
9. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดเมื่อได้รับทราบข่าว	3.29	0.79	ปานกลาง
รวม	3.30	0.84	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จำนวน 9 ข้อคำถาม โดยเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาด และสภาพแวดล้อมบริเวณร้าน เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว , ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของตลาดคอนหวาย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และข้อคำถามเกี่ยวกับการดำเนินการของร้านค้าให้สอดคล้องกับนโยบายของการพัฒนาตลาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, $\bar{x} = 3.64$ และ $\bar{x} = 3.62$ ตามลำดับ) ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับการบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่มีส่วนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว , ข้อคำถามเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ข่าวที่เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดให้แก่เพื่อนบ้าน ประชาชนและนักท่องเที่ยว , ข้อคำถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดเมื่อได้รับทราบข่าว , ข้อคำถามเกี่ยวกับการคำแนะนำหรือตักเตือนนักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสม อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว , ข้อคำถามเกี่ยวกับการ ร่วมกับทางจังหวัดและเจ้าหน้าที่ในการพัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยว และข้อคำถามเกี่ยวกับการแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือกรรมการชุมชน เมื่อพบเห็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$, $\bar{x} = 3.34$, $\bar{x} = 3.29$, $\bar{x} = 2.89$, $\bar{x} = 2.89$ และ $\bar{x} = 2.89$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 8 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

(n = 219)

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านมีความรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นจากเดิม หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.12	0.81	ปานกลาง
2. ท่านรู้สึกว่าการร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับร้านค้าของท่านได้มากขึ้น	3.46	0.84	มาก
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของท่านและคนในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม	3.79	0.85	มาก
4. ท่านรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.57	0.80	มาก
5. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น	3.85	0.75	มาก
รวม	3.55	0.81	มาก

จากตารางที่ 8 สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำนวน 5 ข้อคำถาม โดยเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น , ข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของท่านและคนในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม , ข้อคำถามเกี่ยวกับการรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และข้อคำถามเกี่ยวกับการร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับร้านค้าได้มากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$, $\bar{x} = 3.79$, $\bar{x} = 3.57$ และ $\bar{x} = 3.46$ ตามลำดับ) ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับการมีความรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นจากเดิม หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$)

ตารางที่ 9 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

(n = 219)

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านได้ติดตามกิจกรรมการก่อสร้างต่างๆที่เกิดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	3.05	0.80	ปานกลาง
2. ท่านร่วมตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.45	0.86	น้อย
3. ท่านได้แสดงความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหลังจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแล้ว	2.60	0.88	น้อย
4. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวหลังจากการพัฒนาปรับปรุงแล้ว	3.00	0.85	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.55	0.85	น้อย
6. ท่านให้ข้อมูลและร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินผล	3.33	0.92	ปานกลาง
รวม	2.83	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จำนวน 6 ข้อคำถาม โดยเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับการให้ข้อมูลและร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินผล, ข้อคำถามเกี่ยวกับการติดตามกิจกรรมการก่อสร้างต่างๆที่เกิดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และข้อคำถามเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวหลังจากการพัฒนาปรับปรุงแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$, $\bar{x} = 3.05$ และ

$\bar{x} = 3.00$ ตามลำดับ) ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หลังจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแล้ว , ข้อคำถามเกี่ยวกับการตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่อง ในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อคำถามเกี่ยวกับการร่วมตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.60$, $\bar{x} = 2.55$ และ $\bar{x} = 2.45$ ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนหวาย จ.นครปฐม ได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิภาค ประชากรของสินค้าที่ขาย รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ค้าขาย และการรับข้อมูลข่าวสาร โดยการทดสอบค่าสถิติ คือ T-test และ ANOVA กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามเพศ

(n = 219)

เพศ	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t-Value	P-Value
ชาย	58	3.03	0.44	1.56	0.11
หญิง	161	2.90	0.52		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 10 พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ย 3.03 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 2.90 และเมื่อพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานด้วย T-test พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
อายุน้อยกว่า 25 ปี	17	3.02	0.68
อายุระหว่าง 25-35 ปี	74	3.00	0.42
อายุระหว่าง 36-45 ปี	69	2.86	0.49
อายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป	59	2.94	0.57
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี มีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{x}=3.02$) ส่วนรองลงมาคืออายุระหว่าง 25-35 ปี , อายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป และอายุระหว่าง 36-45 ปี ($\bar{x}=3.00$, $\bar{x}=2.94$ และ $\bar{x}=2.86$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามอายุ (n = 219)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.913	3	0.304	1.18	0.31
ภายในกลุ่ม	55.134	215	0.256		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 12 สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนทวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
ประถมศึกษา	29	2.94	0.38
มัธยมศึกษาตอนต้น	58	3.02	0.41
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	45	2.87	0.51
อนุปริญญา / ปวส.	24	3.02	0.56
ปริญญาตรี	60	2.89	0.62
สูงกว่าปริญญาตรี	3	3.00	0.23
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับอนุปริญญา/ปวส. มีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{x}=3.02$) รองลงมาคือ ผู้ประกอบการร้านค้าที่ จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี , ระดับประถมศึกษา , ระดับปริญญาตรี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ตามลำดับ ($x = 3.00$, $x=2.94$, $x = 2.89$ และ $x = 2.87$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = 219)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.866	5	0.173	0.669	0.64
ภายในกลุ่ม	55.181	213	0.259		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 14 สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนวอย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า
จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	129	2.99	0.47
อำเภออื่นๆในจังหวัดนครปฐม	90	2.88	0.56
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่าผู้ประกอบการร้านค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภออื่น ๆ โดยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอสามพราน มีค่าเฉลี่ย 2.99 และที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 2.88

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามภูมิลำเนา

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.730	1	0.730	2.86	0.09
ภายในกลุ่ม	55.317	217	0.255		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 16 สามารถสรุปได้ว่าผู้ประกอบการร้านค้าที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า
จำแนกตามประเภทของสินค้าที่ขาย

ประเภทของสินค้าที่ขาย	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	79	2.90	0.49
ร้านผักและผลไม้	51	2.98	0.44
แพขายอาหาร	2	3.27	0.03
ต้นไม้	10	2.79	0.49
ร้านขนมหวาน / เบเกอรี่	26	3.09	0.58
เสื้อผ้า / ของเล่น / ของฝาก	38	2.91	0.58
บริการนำเที่ยว	1	3.24	.
อื่นๆ	12	2.88	0.56
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 17 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าประเภทแพขายอาหาร มีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{x}=3.27$) รองลงมาคือ ผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าประเภทบริการนำเที่ยว, ร้านขนมหวาน/เบเกอรี่, ร้านผักและผลไม้, เสื้อผ้า/ของเล่น/ของฝาก, ร้านอาหารและเครื่องดื่ม, อื่น ๆ และร้านขายต้นไม้ ตามลำดับ ($\bar{x}=3.24$, $\bar{x}=3.09$, $\bar{x}=2.98$, $\bar{x}=2.91$, $\bar{x}=2.90$, $\bar{x}=2.88$ และ $\bar{x}=2.79$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามประเภทของสินค้าที่ขาย

(n = 219)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.440	7	0.206	0.79	0.59
ภายในกลุ่ม	54.607	211	0.259		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 18 สามารถสรุปได้ว่าผู้ประกอบการร้านค้าที่มีประเภทของสินค้าที่ขายแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	75	2.91	0.62
10,001- 20,000 บาท	123	2.97	0.40
สูงกว่า 30,001 บาทขึ้นไป	21	2.92	0.62
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 19 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท มีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{x}=2.97$) รองลงมาคือผู้มีรายได้สูงกว่า 30,001 บาทขึ้นไป และรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ($\bar{x}=2.92$ และ $\bar{x}=2.91$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามรายได้ต่อเดือน
(n = 219)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.163	2	0.082	0.31	0.73
ภายในกลุ่ม	55.884	216	0.259		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 20 สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า
จำแนกตามระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย

ระยะเวลาประกอบอาชีพ	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
น้อยกว่า 1 ปี	17	2.94	0.91
ระหว่าง 1-5 ปี	86	2.93	0.36
ระหว่าง 6-10 ปี	57	2.98	0.43
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	59	2.92	0.61
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 21 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีระยะเวลาที่ประกอบอาชีพระหว่าง 6 -10 ปี มีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{x}=2.98$) รองลงมาคือ มีระยะเวลาที่ประกอบอาชีพน้อยกว่า 1 ปี , ระหว่าง 1-5 ปี และ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ตามลำดับ ($\bar{x}=2.94$, $\bar{x}=2.93$ และ $\bar{x} 2.92$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามระยะเวลา
ที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย

(n = 219)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.111	3	0.037	0.14	0.93
ภายในกลุ่ม	55.936	215	0.260		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 22 สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีระยะเวลาประกอบอาชีพ
ค้าขายในตลาดดอนหวายแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาด
ดอนหวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนฮวาย

การรับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	S.D.
โทรทัศน์	11	3.09	0.72
วิทยุ	4	3.17	0.29
เสียงตามสาย	53	2.99	0.38
เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการจัดการตลาด	81	3.01	0.44
สนทนากับบุคคลอื่น	35	2.82	0.57
เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ	7	2.74	0.30
อื่นๆ	28	2.75	0.70
รวม	219	2.94	0.51

จากตารางที่ 23 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ มีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{x}=3.17$) รองลงมาคือ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์, เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการจัดการตลาด, เสียงตามสาย, สนทนากับบุคคลอื่น, อื่น ๆ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตามลำดับ ($\bar{x}=3.09$, $\bar{x}=3.01$, $\bar{x}=2.99$, $\bar{x}=2.82$, $\bar{x}=2.75$ และ $\bar{x}=2.74$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า จำแนกตามการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนฮวาย

(n = 219)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.798	6	0.466	1.85	0.09
ภายในกลุ่ม	53.249	212	0.215		
รวม	56.047	218			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 24 สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการร้านค้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนฮวายจากแหล่งที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดคอนฮวาย จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากคำถามปลายเปิดประเด็นปัญหา สาเหตุ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านค้า และจำแนกตามหัวข้อได้ดังนี้

1. ปัญหา และอุปสรรค ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน(ตลาด ดอนหวาย) สามารถสรุปได้ดังประเด็นต่อไปนี้

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล คือ ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของคนในชุมชน จึงทำให้ไม่เกิดความรู้สึกที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดความร่วมมือ และสามัคคีกันของคนในชุมชนและร้านค้า

1.2 ไม่มีคณะกรรมการที่ดูแลอย่างจริงจัง คณะกรรมการมีหลายฝ่ายและมักมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน จึงเกิดความล่าช้าในการประชุมและการการพัฒนา

1.3 ผู้ประกอบการร้านค้าไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบบริเวณร้านค้าของตัวเอง

1.4 ปัญหาทิ้งขยะไม่เป็นที่ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก มีถังขยะไว้บริการน้อย ทำให้ทิ้งขยะไม่เป็นที่และมีขยะเยอะ

1.5 ปัญหาห้องน้ำไม่สะอาด และไม่มีห้องน้ำที่อำนวยความสะดวกสำหรับคนชราและคนพิการ

1.6 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนน้อย เช่นการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว การโฆษณา ป้ายบอกทาง แผนที่การท่องเที่ยว เป็นต้น

1.7 ปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาการติด และระบบรักษาความปลอดภัยของที่จอดรถยังไม่ดี

1.8 ปัญหาสินค้าบางอย่างราคาสูงจนเกินไป ทำให้เกิดการพูดปากต่อปากไปว่าสินค้าที่ตลาดดอนหวายมีราคาแพง ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดี

2. ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังประเด็นต่อไปนี้

2.1 ควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล โดยส่วนหนึ่งของคณะกรรมการควรเป็นพ่อค้าแม่ค้า ไม่ผูกขาดกับหน่วยงานใดเพียงหน่วยงานเดียว และควรมีการกำหนดกฎระเบียบขึ้นมาให้ชัดเจนเพื่อให้ปฏิบัติร่วมกัน

2.2 ควรเสียดสละประโยชน์ส่วนตน และร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย เพื่อพัฒนาตลาด เริ่มที่ การช่วยกันดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยบริเวณร้านค้าของตนเองและบริเวณใกล้เคียง ก่อน

2.3 มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเพื่อให้ ผู้ประกอบการทุกคนรับทราบข่าวเกี่ยวกับการพัฒนา และควรมีการกำหนดวันเพื่อประชุม ผู้ประกอบการ สอบถามแลกเปลี่ยนแนวคิด ปัญหา เกี่ยวกับตลาด โดยจัดให้ตรงกับวันธรรมดา ไม่ใช่วันหยุด และขอความร่วมมือในการเข้าประชุม อาจมีการจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้ โดยให้ได้รับทราบ ปัญหา ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน ข้อดี-ข้อเสียและผลกระทบของการพัฒนา และแลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็นกันระหว่างผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.4 หน่วยงานราชการ องค์กรส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่ง ท้องเที่ยวของชุมชน อำนวยความสะดวก และประชาสัมพันธ์ โฆษณาแหล่งท่องเที่ยว

2.5 เพิ่มถังขยะในจุดต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อรองรับขยะที่มีปริมาณมากขึ้น และจัดให้มี เจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องความสะอาดโดยเฉพาะ

2.6 จัดเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดของห้องน้ำตลอดเวลา

2.7 ขยายพื้นที่จอดรถ จัดระเบียบการจอดรถ และเพิ่มระบบรักษาความปลอดภัยใน การจอดรถ เช่น แจกบัตรจอดรถ หรือติดกล้องวงจรปิด

2.8 ควรมีการควบคุมราคาสินค้า ไม่ให้ขายในราคาสูงเกินไป หรืออาจมีกรรมการ ตรวจสอบราคาสินค้าเป็นระยะ

3. ข้อเสนอแนะที่จะทำให้ผู้ประกอบการร้านค้าเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่ง ท้องเที่ยวของชุมชน (ตลาดดอนหวาย) ให้มากขึ้น สามารถสรุปได้ดังประเด็นต่อไปนี้

3.1 ควรมีการจัดประชุมตามความเหมาะสม เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชน โดย ประชุมร่วมกันทั้งคณะกรรมการ ผู้ประกอบการร้านค้า และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหา

3.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการพัฒนา อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

3.3 จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาตลาดร่วมกันบ้าง เช่น การทำความสะอาด โดยขอความ ร่วมมือจากร้านค้าทุกร้าน โดยเริ่มที่ร้านของตัวเองและบริเวณใกล้เคียงก่อน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า ในการศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือของผู้ประกอบการร้านค้า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการร้านค้า ของตลาดดอนหวาย จำนวน 219 ร้านค้า ซึ่งข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 11.5 ใช้ค่าสถิติ คือ ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม โดยสถิติที่ใช้ คือ T-test และ One way ANOVA ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านค้า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 73.52 มีอายุอยู่ระหว่าง 25 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.79 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 27.40 มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 58.90 ประเภทของสินค้าที่ขาย

มากที่สุดคือร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 36.07 รองลงมาคือขายผักและผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 23.29 มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท หรือร้อยละ 56.16 ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดดอนหวายมาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี ร้อยละ 39.27 และได้รับข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาตลาดจากเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการจัดการตลาด คิดเป็นร้อยละ 36.99

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.93 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วม ด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$) ส่วนด้านการดำเนินการและด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$ และ $\bar{x} = 2.83$ ตามลำดับ) และด้านการริเริ่ม และด้านการวางแผน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.56$ และ $\bar{x} = 2.44$ ตามลำดับ)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดสมมติฐานว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดดอนหวาย แตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย และการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดดอนหวาย และการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 25 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญทางสถิติ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	0.11		/
2. อายุ	0.31		/
3. ระดับการศึกษา	0.64		/
4. ภูมิลำเนา	0.09		/
5. ประเภทของสินค้าที่ขาย	0.59		/
6. รายได้ต่อเดือน	0.73		/
7. ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดคองหวาย	0.93		/
8. การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคองหวาย	0.09		/

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า

ผลการศึกษการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศึกษา : ตลาดคองหวาย จ.นครปฐม โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการริเริ่ม ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถอภิปรายเรียงลำดับจากการมีส่วนร่วมไปหาการมีส่วนร่วมน้อย ได้ดังนี้

ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการร้านค้าเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับตลาด เมื่อตลาดคองหวายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวและจับจ่ายซื้อของเป็นจำนวนมาก ทำให้สร้างรายได้ และอาชีพให้กับคนในชุมชน ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพและวิถีชีวิต เมื่อเกิดการพัฒนาก็ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้นสร้างรายได้กับผู้ประกอบการมากขึ้น ทำให้รู้สึกว่าเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

ด้านการดำเนินการ พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ ย่อมอยากให้เห็นชุมชนของตัวเองพัฒนา จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เมื่อมีกิจกรรมใดก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดยังน้อย การดำเนินการที่เกี่ยวกับการพัฒนาไปแล้ว ทำให้ผู้ประกอบการไม่ได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเท่าที่ควร

ด้านการริเริ่ม พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตลาด ไม่ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน ประกอบกับการค้าขายต้องทำทุกวันจึงไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

ด้านการวางแผน พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตลาด ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการร้านค้าได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิธีการและแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการร้านค้ามีส่วนร่วมในด้านการวางแผนอยู่ในระดับน้อย

การทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้า

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศึกษา ตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ประเภทของสินค้าที่ขาย รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดคอนหวาย และการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนหวาย เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นจึงสามารถอภิปรายได้ดังนี้

เพศ

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภูมิศึกษาตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ลักษณะทางเพศทั้งชายและหญิง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะกลุ่มตัวอย่างที่มาประกอบอาชีพค้าขาย มีความรักและความผูกพันกับชุมชน ต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิกา จึงวิไลฐชน (2550) ที่พบว่าตัวแปร เพศ ไม่มี

ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และงานวิจัยของ กรทิตถา มหาวงศ์ (2551) ที่พบว่า เพศ อายุ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนไม่แตกต่างกัน

อายุ

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ เพราะคนทุกวัยสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละประเภทได้ เช่น การทำความสะอาด การบริจาคสิ่งของและเงิน เป็นต้น ดังนั้น ถึงแม้ว่าอายุจะแตกต่างกัน ก็ไม่ทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรทิตถา มหาวงศ์ (2551) พบว่า เพศ อายุ แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ วลีสา สายโกสินทร์ (2548) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามคุณลักษณะประชากร คือ อายุ ไม่มีความแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาเสมอไป อาจเกิดจากการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ เช่น จากสื่อ ประสบการณ์ ความผูกพัน หรือจากการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวให้มีความรู้สึกรักและหวงแหนชุมชน อยากให้ชุมชนมีการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ คำภีลานนท์ (2550) พบว่าการศึกษาที่แตกต่างไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน ในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี และงานวิจัยของ วีระศักดิ์ อุปถัมภ์ (2547) ที่พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ภูมิลำเนา

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการร้านค้าแม้จะมาจากภูมิลำเนาต่างกันก็ตาม จะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน เพราะการพัฒนาตลาดย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อรายได้ของผู้ประกอบการร้านค้า ดังนั้น ภูมิลำเนาจึงไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ อุบล วุฒิพรโสภณ(2546) พบว่า ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนของผู้ใช้แรงงาน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คือ เพศ ภูมิลำเนา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และงานวิจัยของ ชื่นใจ บุญชาธรรม (2542) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี พบว่า ภูมิลำเนา(สถานที่เกิด) 'ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

ประเภทของสินค้าที่ขาย

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีประเภทของสินค้าที่ขายต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ ผู้ประกอบการร้านค้าขอมต้องการให้กิจการของตนมีรายได้ ดังนั้น จึงมีความต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเข้าไปในตลาดคอนหวายมากขึ้น ส่งผลถึงรายได้ที่จะตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารัตน์ สุดสะอาด (2547) ซึ่งพบว่า ประเภทกิจการที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตลาดริมน้ำคอนหวายไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุติพร ผลเกิด (2539) พบว่า ประเภท

ของผู้ประกอบการค้าไม่แตกต่างในการจัดการสภาพแวดล้อมบริเวณชายหาดคูเดื่อ

รายได้ต่อเดือน

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ ถึงแม้ผู้ประกอบการร้านค้าจะมีรายได้ที่แตกต่างกัน ก็ขอมต้องการให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขอมส่งผลโดยตรงต่อรายได้ในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลีสา สายโกสินทร์ (2548) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามคุณลักษณะของประชากรด้านรายได้ต่อเดือน ในภาพรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และงานวิจัยของ ธนวัฒน์ คำภีลานนท์(2550) พบว่า รายได้ต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน

ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดคอนหวาย

ผู้ประกอบการร้านค้าที่มีประกอบอาชีพค้าขายในตลาดคอนหวายในระยะเวลาที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการร้านค้าที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าขายในตลาดคอนหวายในระยะเวลาที่ต่างกัน ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดได้เช่นกัน และสามารถเข้า

ร่วมได้ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็น การริเริ่ม การวางแผน การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพราะผู้ประกอบการร้านค้าทุกคนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานที่ทำการค้าขาย ย่อมมีความรักและความผูกพันกับชุมชน ต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นดา คำรหัสเลิศ (2542) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนบ้านครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยไม่ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบล วุฒิพรโสภณ (2546) ที่พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

การได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนหวาย

ผู้ประกอบการร้านค้าที่ได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนหวายต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะการที่ได้รับทราบแหล่งข่าวจากสื่อประเภทใดก็ตาม ก็สามารถก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจได้เหมือนกัน ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากแหล่งข่าวสารข้อมูลที่ต่างกัน จึงไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพร ชูศรี (2543) พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบ ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1.1 การจะทำให้เกิดการ พัฒนา ต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้นำควรให้ความสำคัญและควรเข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ โดยอาจให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.2 การปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึก และเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยผู้นำชุมชน ให้การอบรมให้ความรู้แก่บุตรหลานให้เห็นความสำคัญของการพัฒนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมอบรมและให้ความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้เข้าถึงปัญหาได้อย่างแท้จริง

1.3 ควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการเงินในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบการร้านค้าอย่างเต็มใจ ดังนั้น จึงควรจะมีการนำเงินที่ได้ มาใช้อย่างเหมาะสมและได้ประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อตัวผู้ประกอบการ และชุมชนโดยรวม

1.4 ด้านการเผยแพร่ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว ตลอดจนมีการตีพิมพ์นำทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ครบถ้วน

1.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลตลาด ควรมีการจัดการกับระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอ สามารถรองรับต่อปริมาณนักท่องเที่ยวได้ เช่น โทรศัพท์ ตู้ ATM จำนวนห้องน้ำ และความสะอาดของห้องน้ำ ที่จอดรถ และถังขยะ ควรมีปริมาณเพียงพอ กับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นเพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าในการวิจัยครั้งต่อไปควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาในประเด็นเดียวกัน กับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ในแต่ละพื้นที่มาเปรียบเทียบกัน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ของการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนให้แก่การพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือและวารสาร

กรมการพัฒนาชุมชน. คู่มือประมวลการสอนสำหรับวิทยากรเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร :

ม.ป.ท.,ม.ป.ป.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กองแผนงาน. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปข้อมูล

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเสนอรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี.ม.ป.ท.,2539.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. โครงสร้างทางการเมืองของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

พัฒนาชนบท : ความจริงกับอำนาจในการบริหารรัฐกิจ. อุทัย เลหาวิเชียร และประทาน

คงฤทธิ์ศึกษากร, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์ , 2533 .

ชอบ เข้มกถัด. “พัฒนาชุมชน” . วารสารสังคมศาสตร์ 4,2 (2525) : 13 .

ชมนาท รัตนมณี และคณะ. การศึกษาพฤติกรรมกรมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม

ล้อมชุมชนของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร . ม.ป.ท., 2548.

ทนงศักดิ์ คุ่มไฉ่น้ำ และคณะ . การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

บพิศการพิมพ์, 2534 .

ทวี ทิมจำ . การพัฒนาชุมชน . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2528 .

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ , 2538 .

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา

ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภการพิมพ์ , 2527.

_____ . กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนใน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภการพิมพ์,2530

.นิรุฒ ไชยกุล. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์, 2522.

บุญศรี แก้วคำศรี และ มนต์รี ขอรัดน์ . การพัฒนาชุมชนและวิชาที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร :

จตุจักรการพิมพ์,2525.

ประยูร ศรีประสาธน์. รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน

ของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช , 2542 .

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ . นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาใน

ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภการพิมพ์ , 2527.

ไพบูลย์ เจริญทรัพย์. การส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นวคนก จำกัด , 2534 .

พจนา สวนศรี. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยชุมชน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2546 .

_____ . คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2546 .

วรรณพร วณิชชานุกร . การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ECOTOURISM. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2541 .

วิรัช วิรัชนิการวรรณ . ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน ข้าราชการและผู้นำรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , 2530 .

วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนวย . ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้ , 2547 .

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย . โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2540 .

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

เสถียร เหลืองอร่าม. มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล , 2526 .

सानิตย์ บุญชู. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2527 .

_____ . คู่มือฝึกอบรมการวางแผนพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์ , 2530 .

สินธุ์ สโรบล . การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ.

กรุงเทพมหานคร : วนิตาเพรส , 2546 .

สุริยะ หินเมืองเก่า. สังเคราะห์องค์ความรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ตลาดริมน้ำดอนหวาย : ภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบทเศรษฐกิจพอเพียงยุค คมช. กรุงเทพมหานคร : เพชรเกษมการพิมพ์ , 2550 .

อकिन รพีพัฒน์ . การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข , 2547 .

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ . รายงานการวิจัยการประเมินโครงการปกป้องป่าไม้เมืองไทยเพื่อเร่งรัดฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารในส่วนของกรมป่าไม้. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2539 .

อภิญา อังสนารักษ์ . รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544 .

อรพินท์ สฟโชคชัย . รายงานการประชุม เล่ม 4 การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย , 2538 .
 อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ . การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว , 2548 .
 องค์การบริหารส่วนตำบลบางกระทึก . “เศรษฐกิจชุมชน : ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลาดริมน้ำคอนหวาย”
ในรวมผลงาน อบต.บางกระทึก ปี พ.ศ.2546 – 2546 . นครปฐม : ไพน์เนสสามพราน , 2546 .

งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

กรทิธดา มหาวงศ์ . “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร” . สารนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย , 2551 .

เกศรินทร์ เหล่างาม . “สภาพปัญหาและผลกระทบจากการพัฒนาตลาดริมน้ำคอนหวายอันเนื่องมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว” . ภาคนิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2549 .

เกียรติศักดิ์ เรืองทองดี . “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสหกรณ์นิคม อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” . วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2536 .

คันฉัตร ต้นเสถียร . “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร” . วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2537 .

จตุพร ผลเกิด . “ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการจัดการสภาพแวดล้อมบริเวณชายหาด : ศึกษาเฉพาะกรณี หาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” . วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล , 2539 .

ชนิกา จึงวิไลฐน . “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” . วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล , 2550 .

ชัยยศ ทะไกรราช . “ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” . การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2547 .

- ชื่นใจ นุชาธรรม. “การมีส่วนร่วมของอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.
- ณัฐภา พิωμα และคณะ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี. งานวิจัยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2549.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์ แผ่นดินทอง หนองจอก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- รัชชนัญ จารุวัฒนพงษ์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ น้ำตกพรหมโลก ตำบลพรหมโลก อำเภอนครศรีธรรมราช”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชนบทศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.
- ชนวิวัฒน์ คำภีลานนท์. “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมื่ออุคตจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2550.
- นดา คำวิหะเลิศ. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.
- ประวิศ คงมี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ปฤษฎา บุญเจือ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2526.
- เพ็ญศรี รัตนะ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรมการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

พีรพล ไชยพงศ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.

ภคิชา ไชยแก้ว. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหึ่งห้อย : กรณีศึกษา บ้านแสมชาย จ.เพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548 .

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ . “การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน ของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542 .

วลิสสา สายโกสินทร์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาล ตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสน ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต , 2548 .

วันเพ็ญ วอกลาง . “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก”. วิทยานิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534 .

วีระศักดิ์ อุปลัมภ์. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนริมคลองสอง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏจันทรเกษม , 2547.

สิริกมล ศรีเดช. “ตลาดคอนกรีต : พื้นที่แห่งการท่องเที่ยวและการบริโภค”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545 .

โสภณ หมวดทอง. “การเฝ้าระวังมลพิษแหล่งน้ำของเกษตรกรในตำบลบางแม่นาง อำเภอบาง ใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2533.

สุเมศ ทรายแก้ว. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เฉพาะกรณีโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536 .

สพฤกษ์ ลีละบุตร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

อดิภา ตรีชลานนท์. “แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำ วัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี , 2548 .

อุบล วุฒิพรโสภณ . “การมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนของผู้ใช้แรงงาน ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล , 2546 .

World Wide Web

ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดนครปฐม. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครปฐม [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 13 ตุลาคม 2552. เข้าถึงได้จาก

<http://www.61.19.85.45/data/ceol.htm>

สถัญญ์ แสงอรุณ . การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism) [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ

24 กันยายน 2552 . เข้าถึงได้จาก http://www.dnp.go.th/npo/html/Tour/Eco_Tour.html

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. TOURISM STATISTICS IN THAILAND 1998-2007 [ออนไลน์].

เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2553. เข้าถึงได้จาก http://www2.tat.or.th/stst/web/static_index.

ภาษาอังกฤษ

Cohen , J.M. and Uphoff, N.T. Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, 1981.

Green S. “The future for green tourism” Insight (September 1991) : 41-43.

Reader , W.W. Some Aspect of the Informal Social Participation of farm families in New York State. New York : cornell University , 1974 .

UNICEF . Report of the International Conference on Primary Health Care . New York : N.P. Press , 1978.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 26 แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวไทยในปี 2541 - 2550

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (ล้านคน)		รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ
2541	51.68	7.76	187,897.82	242,177
2542	53.62	8.58	203,179.00	253,018
2543	54.74	9.51	210,516.15	285,272
2544	58.62	10.06	223,732.14	299,047
2545	61.82	10.80	235,337.15	323,484
2546	69.36	10.00	289,986.81	309,269
2547	74.80	11.65	317,224.62	384,360
2548	79.53	11.52	334,716.79	367,380
2549	81.49	13.82	365,276.28	482,319
2550	83.23	14.46	380,417.10	547,782

ที่มา : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. TOURISM STATISTICS IN THAILAND 1998-2007

[ออนไลน์].เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2553. เข้าถึงได้จาก http://www2.tat.or.th/stst/web/static_index.

ภาคผนวก ข

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กรณีศึกษา : ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการร้านค้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา : ตลาดดอนหวาย จ.นครปฐม ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา จึงหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ใน ตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. น้อยกว่า 25 ปี

2. 25 – 35 ปี

3. 36 – 45 ปี

4. มากกว่า 45 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา

2. มัธยมศึกษาตอนต้น

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

4. อนุปริญญา/ปวส.

5.ปริญญาตรี

6. สูงกว่าปริญญาตรี

4. ภูมิลำเนา

1. อ.สามพราน จ.นครปฐม 2. อำเภออื่น ๆ ใน จ.นครปฐม
3. จังหวัดอื่น ๆ

5. ประเภทของสินค้าที่ขาย

1. ร้านอาหาร และ เครื่องดื่ม 2. ร้านผัก ผลไม้
3. แพขายอาหาร 4. ต้นไม้
5. ร้านขนมหวาน/เบเกอรี่ 6. เสื้อผ้า / ของเล่น / ของฝาก
7. บริการนำเที่ยว 8. อื่น ๆ .....

6. รายได้ต่อเดือน

1. ไม่เกิน 10,000 บาท 2. 10,001 – 20,000 บาท
3. 20,001 – 30,000 บาท 4. 30,001 บาทขึ้นไป

7. ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดคอนฮวาย

1. น้อยกว่า 1 ปี 2. 1 – 5 ปี
3. 6 – 10 ปี 4. มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป

8. ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดคอนฮวายจากแหล่งใด

1. โทรทัศน์
2. วิทยุ
3. เสียงตามสาย
4. เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการจัดการตลาด
5. สนทนากับบุคคลอื่น
6. เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
7. อื่น ๆ .....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม					
1. ท่านมีส่วนร่วม ในการเสนอแนะ และแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน					
2. ท่านเคยเข้าร่วมประชุม เสนอปัญหา ความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
3. ท่านได้รับทราบปัญหา / แนวทางการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนของท่าน					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจในเรื่องความต้องการต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของการพัฒนาชุมชน					
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน					
1. ท่านมีส่วนร่วม ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและโครงการแก้ไขปัญหา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
4. ท่านได้รับทราบปัญหา / แนวทางการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนของท่าน					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ของตลาดดอนหวาย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย					
2. ท่านมีการดำเนินการของร้านค้าของท่านให้สอดคล้องกับนโยบายของการพัฒนาตลาด					
3. ท่านเคยให้คำแนะนำ หรือตักเตือน นักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสม อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว					
4. ท่านร่วมกับทางจังหวัดและเจ้าหน้าที่ ในการพัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยว					
5. ท่านแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือกรรมการชุมชน เมื่อพบเห็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว					
6. ท่านมีส่วนร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่มีส่วนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
7. ท่านช่วยประชาสัมพันธ์ ข่าวที่เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดให้แก่เพื่อนบ้าน ประชาชนและนักท่องเที่ยว					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด และสภาพแวดล้อมบริเวณร้านของท่าน เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
9. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดเมื่อได้รับทราบข่าว					
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
1. ท่านมีความรู้ เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น จากเดิมหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
2. ท่านรู้สึว่าการร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับร้านค้าของท่านได้มากขึ้น					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของท่านและคนในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม					
4. ท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
5. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น					
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
1. ท่านได้ติดตามกิจกรรมการก่อสร้างต่าง ๆ ที่เกิดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
2. ท่านร่วมตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
3. ท่านได้แสดงความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หลังจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแล้ว					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวภายหลังการพัฒนาปรับปรุงแล้ว					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
6. ท่านให้ข้อมูลและร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการประเมินผล					

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ท่านคิดว่าสาเหตุสำคัญที่เป็น ปัญหา และอุปสรรค ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (ตลาดคอนหวาย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร ที่จะทำให้ผู้ประกอบการค้าขายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (ตลาดคอนหวาย) ให้มากขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวชลธิชา ดิษฐเกษร
ที่อยู่	45 หมู่ 1 ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2547	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2551	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและ ภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2547 - 2550	หัวหน้าส่วนผลิต บริษัท สยามเดลีฟู้ดส์ จำกัด
พ.ศ. 2550 – 2551	หัวหน้าส่วนควบคุมคุณภาพ บริษัท ไอ.เอส.เอ แวลู จำกัด
พ.ศ. 2551 - 2553	หัวหน้าส่วนควบคุมคุณภาพอาวุโส บริษัท สิริฟู้ดส์ จำกัด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงขลา